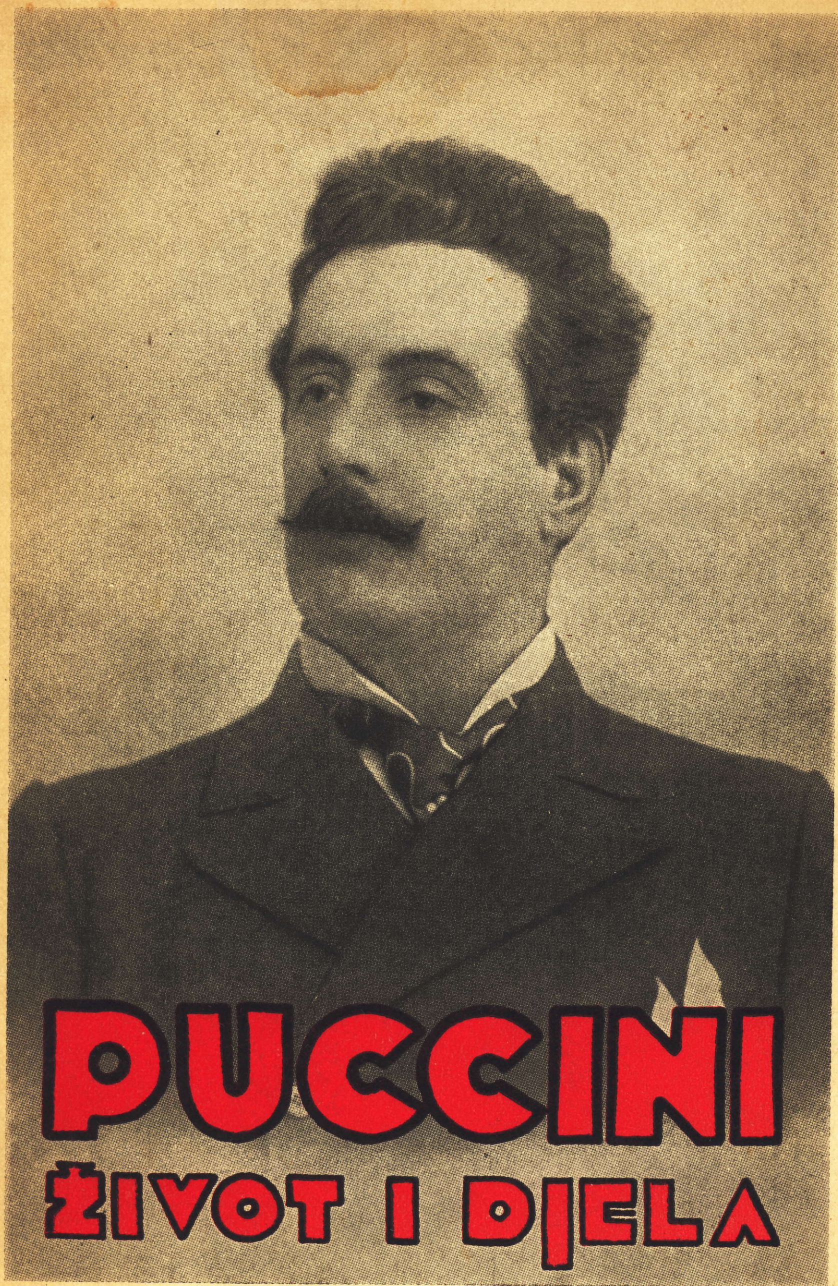

PUCCINI

ŽIVOT I DJELA

D[R] ŠIME ČIPČIĆ

PUCCINI

ŽIVOT I DJELA

1939

TISAK „TIPOGRAFIJE" D. D. U ZAGREBU

LITERATURA

Adami G.: Puccini, izdanje Fratelli Treves, Milano

Adami G.: Giulio Ricordo e i suoi musicisti, izdanje Fratelli Treves, Milano

Bonaventura A.: Giacomo Puccini, izdanje R. Giusti, Livorno

Fraccaroli A.: La vita di Giacomo Puccini, izdanje G. Ricordi & C, Milano

La Lettura iz god. 1925. br. 1.

Marotti G.—Pagni F.: Giacomo Puccini intimo, izdanje Valecchi, Firenze

PREDGOVOR

Puccini!

Ima li koga u čitavom kulturnom svijetu kome nije poznato ovo ime i Djelo ovog čarobnjaka zvuka?

Tko nije bio razdragan, potresen i do suza tronut slušajući njegove melodije pune ljubavne čežnje?

Tko nije bio do dna srca dirnut i čije oko nije orosila suza kad je slušao muziku o tragediji male Butterfly, slatke leptirice, koja od svih prezrena, odbačena i prokleta ipak kaže da je »prokleta ali sretna« ili ljupke Mimi, koja umirući daje izraza svojoj silnoj ljubavi prema Rodolfu sa riječima:

»Ti si moja ljubav i sve moje žiće«?

Stručna kritika uvrstila ga je medju velike, ali suverena kritika — publika cijelog svijeta — uzdigla ga je medju najveće i u svom srcu podigla mu spomenik »aere perennius«, jer je znao da joj zaigra na najtanjim strunama srca.

On je pjevao od srca k srcu!

Stvorio je pjesmu za svaki ljudski osjećaj i to na tako jednostavan i jasan način, da neposredno prelazi u svačije srce.

Njegova je muzika puna poezije, veselja, mladosti, ljubavi i bola.

On je bio i ostaje poezija našeg vremena.

Postao je ljubimac milijuna ljudi, jer on je muzičar — pjesnik ljubavi duboke, prave i istinite, ljubavi koja trpi, strada, sve žrtvuje i pregara — ali ne zaboravlja.

U svojim djelima ostavio nam je utješnu poruku:

Vjerujte u ljubav!

Kobna smrt otela ga je baš u času kad se je spremao da napiše finalni duet za Turandot u kojem je htio, kako je sam rekao, da ispjeva veliku himnu ljubavi i da nadmaši sve što je do tada napisao.

Umro je veliki i nezaboravni Maestro, ali njegovo Djelo živi i živjet će u vječnosti u srcima svih onih, koji su i koji će kroz njegovu muziku osjetiti svu slast i bol te nedokučivu tajnu svemoćne Ljubavi!

Autor

ŽIVOT

Oh com' è dura la vita mia!
*eppur a molti sembro felice.**

Lucca taj mali ubavi gradić talijanske Toscane, postao je poznatiji po tome što se je u njemu rodio Giacomo Puccini, nego po svojoj historijskoj prošlosti.

Giacomo Puccini rodio se 22. XII. 1858. iz stare muzičke dinastije koja je dala nekoliko u svoje vrijeme priznatih kompozitora crkvenih i kazališnih djela a čiji se je osnivač zvao takodjer Giacomo i rodio se 1712. godine.

I zadnji je bio Giacomo, naš maestro, jer mu je jedini brat umro a sin Antonio se uopće ne bavi muzikom. Dok je bio dijete majka, da iznenadi maestra, dala je potajno da Antonio uči violinu i kad je maestro čuo da svira pozvao ga je k sebi, ali Antonio je tako loše svirao, da je maestro uzeo violinu i bacio je kroz prozor na veliko veselje svog sina, koji od tada nije više ni pokušao da se bavi muzikom.

Otac našeg maestra, Michele, želio je da mu još u najranijem djetinstvu usadi u srce ljubav za muziku ali on kao dijete nije imao za to volje. Da ga navikne da uči da svira, vodio ga je u crkvu pred orgulje, a kad on ne bi htio ni da dirne u tipke otac bi na iste stavljao

* Oh, kako je težak moj život a ipak mnogima izgleda da sam sretan. (Iz jedne maestrove pjesme ispjevane 3. III. 1923. godine).

komade sitnog novca koje bi dječak kupio i tako se počeo privikavati na zvukove.

Poslije očeve rane smrti ostala je maestrova majka u drugom stanju sa još šestero nejake dječice u bijednim prilikama tako da je općina ne samo dala potporu obitelji, nego je i očevo mjesto kapelnika i orguljaša rezervirala za malog Giacoma, koji je tada imao šest godina, ali je već pokazivao svoje nagnuće, tako da je znameniti kompozitor onog vremena Giovani Pacini u nekrologu maestrovu ocu aludirao na »jednog dječaka, nasljednika one slave koju su njegovi pretci u muzičkoj umjetnosti zaslužili, a koju će on moguće ponovno oživjeti«.

To su bile zaista proročanske riječi!

Sa deset godina već je svirao orgulje u crkvi sestara sv. Benedikta i za vrijeme službe božje u najsvečanijim trenucima nesvijesno bi počeo da svira razne svoje varijacije na operne arije na zaprepašćenje svećenika i samostanki.

Za svako sviranje dobivao bi po nekoliko novčića u zapečaćenom omotu da ne bi došao u iskušenje da ih potroši.

»Kad bih došao kući« — pričao je Puccini — »mama bi tražila da joj dam novac, jer joj je i to dobro dolazilo u onoj bijedi a sa toliko djece.«

Ali kako je bio nestašan to je jednog dana sa drugovima potrošio sve što je dobio a zato je dobio od mame takove batine da ga je za uvijek prošla volja da to opet učini.

Više puta bi izvadio iz orgulja po neku cijev i prodao je da kupi igračke rezonirajući da orgulje mogu da sviraju i bez svih cijevi.

Kasnije je svirao orgulje i u drugim crkvama te za vrijeme ljeta u kupalištu klavir.

»Koliko sam puta« — pričao je — »napravio pješice taj daleki put od kupališta do grada sam, po noći sa mojom mršavom i teško zasluženom zaradom a sa velikim planovima za budućnost.«

Slučaj je odlučio s njegovom sudbinom.

U to vrijeme izvodila se je u Pisi opera »Aida«, koja je sve slušatelje oduševila i o kojoj je i Giacomo čuo pa je jednog dana s jednim prijateljem pješice otišao u Pisu da je čuje.

To je bio prvi put što sluša operu i to baš Aidu i to ga je toliko oduševilo, da je odlučno rekao majci da hoće u Milan na konzervatorij.

Majka, nemajući sredstava, obrati se s molbom kraljici Margareti i dobije stipendij od 1200 lira godišnje.

I tako je Giacomo u jeseni 1880. otišao u Milan na konzervatorij.

Njegov učitelj Angeloni najviše se bojao da neće uspjeti zbog toga što je imao vrlo ružan rukopis.

Prilikom jedne izložbe u Lucci, dok je još bio orguljaš, napisao je kantatu »I figli d'Italia bella« (Sinovi lijepe Italije), ali je na natječaju bio odbijen s tim, da još uči i da nauči pisati čitkije. Slijedeće godine se je rehabilitirao sa jednim »Motettom« za svečanost sv. Paulina, koji je izveden sa velikim uspjehom.

Na prijamnom ispitu je uspio i valjda jedini put u svom životu zadatak posve čitljivo napisao.

U Milanu je živio kad bolje a kad gore. Stanovao je u jednoj maloj sobici na četvrtom katu sa bratom Micheleom i jednim bratićem a svi su živjeli od njegove mizerne stipendije.

U to vrijeme je pisao majci:

»Imam lijepu, čistu sobicu. Jedem dosta loše ali se najedem minestrona* i nisam gladan.«

* vrst talijanske juhe.

Jednom je sam dao svoju biografiju ovako:

»Rodio sam se u Lucci. U našoj obitelji bilo nas je sedmero nestašne djece, koja su, kao dostojni potomci svojih muzikalnih predaka, po cio dan pjevala i zviždala na najveće očajanje svojih roditelja i susjeda. Prvu poduku u muzici dobio sam od oca. Na konzervatoriju sam bio veći bohem od Schaunarda i nisam vidio novčanicu od sto lira prije uspješne pretstave mojih Villi. Kasnije mi se nasmiješila sreća. Ustajem dosta rano a zatim idem u lov a kad se vratim jedem pa spavam a naveče i po noći radim.«

Profesori su mu bili Bazzini, glasoviti muzički pedagog i direktor konzervatorija te Ponchielli, slavni kompozitor i autor Gioconde.

Jednom prilikom upitao je Bazzini Ponchiellia kako uči Puccini a on mu je odgovorio da je jedan interesantan djak, ali da mu svakog dana predaje neke črčkarije da se ne usudjuje ni da ih odgoneta.

Puccini je to pisao na komadićima papira i na rubu novina a uostalom on je čitavog života pisao tako, da neki put ni sam nije mogao da pročita, tako da se priča, da su čitave obitelji prepisivača i slagara drhtale kad bi čule da je on nešto novo napisao.

Na svršetku studija u julu 1883. za diplomski ispit napisao je »Capriccio sinfonico«, koji je izveden na konzervatoriju i na javnom koncertu s velikim uspjehom tako da je kritika pisala, da mladi Puccini pokazuje toliko muzičkog temperamenta, ličnosti i karaktera kao malo koji i od najpoznatijih i najglasovitijih kompozitora.

*

Poslije svršenih studija ostao je u Milanu i davao lekcije iz klavira.

Nakon velikog uspjeha Capriccia maestro Ponchielli stao ga je nagovarati da napiše jednu operu i zamolio je Ferdinanda Fontanu da mu napiše libreto a ovaj je napisao **»Le Villi«**.

Tema je uzeta iz njemačkih priča iz Crne šume a Villi ili u originalu Willis su duše vjerenica, koje su umrle od tuge što su ih vjerenici napustili i lutaju bez mira i pokoja. Kojoj uspije da svog nevjernog vjerenika zavede i povuče u ples smrti te on umre, nalazi vječni mir u utrobi zemlje.

Puccini je tada otišao kući u Luccu i komponirao operu za dva mjeseca te je podnio za natječaj nakladne kuće Sonzogno.

Ali nije uspio, jer je partitura bila tako nečitljivo pisana, da ju je komisija prolistala ovdje i ondje a zatim je odložila.

Ipak su se za operu zainteresirali mnogi ugledni muzičari, pjesnici i umjetnici tako da je prvi put izvedena 31. V. 1884. u Teatro dal Verme u Milanu sa ogromnim uspjehom kod publike i kritike.

Izazvan je osamnaest puta a finale prvog čina opetovan je tri puta.

Dirigirao je maestro Panizza a glavne uloge su pjevali sopran Caponetti (Ana), tenor D'Andrade (Roberto) i bariton Pelz (Wulf).

Kritika je pisala da je djelo kud i kamo bolje od svih djela mladih talijanskih kompozitora i da izgleda da je Puccini onaj veliki kompozitor kojega Italija već odavna očekuje.

On sam o toj večeri priča, da je došao u kazalište sa četrdeset čentezima u džepu i kad je izišao pred zastor u onom jedinom odijelu kestenjaste boje koje je imao, to je bio sav njegov imetak.

Poslije nekoliko dana Giulio Ricordi kupio je operu i kao predujam dao mu novčanicu od hiljadu lira, prvu koju je do tada u životu vidio.

Puccini se u to vrijeme hranio sa drugim mladim muzičarima i umjetnicima u maloj gostioni »Aida«. Kad je dobio od Ricordia onu hiljadu došao je u tu gostionu neobično veseo i pozvao gazdaricu da joj plati dug i naručio vina za čitavo društvo. Kad su njegovi drugovi to čuli silno su se iznenadili a kad im je on stvar protumačio veselju nije bilo ni kraja ni konca i društvo se je zabavljalo dok čitava hiljadarka nije potrošena.

Prvobitno je opera pisana u jednom činu ali je kasnije po uputstvu Ricordia preradjena u dva čina, jer je Ricordi mislio da će tako lakše prodrijeti u inozemstvo. Ipak nije prodrla i ako je izvedena u Hamburgu 1891. sa lijepim uspjehom, jer joj je smetalo najviše to, što je bila i odviše simfonički komponirana.

Kad su velikog Verdia pitali za mišljenje o njoj on je rekao, da ne smeta što u njoj prevladava simfonički elemenat, ali da treba biti u tom oprezan, jer opera je opera a simfonija simfonija.

Puccini je ovu lekciju za buduće dobro upamtio.

Poslije je dobio još nekoliko hiljada od Ricordia ali to nije dugo potrajalo i Puccini je ponovno zapao u bijedu. Prihoda nije imao a uzeo je Elviru Bonturi, koja je napustila bogatog muža i iz ljubavi pošla s njim, donijevši mu u miraz kćerku Foscu dok je na putu bio njihov sin Antonio. On ju je oženio tek poslije osamnaest godina, nakon smrti njenog muža, jer ovaj za života nije htio nikako da pristane na razvod braka.

Kako je inače bio po prirodi malodušan i melanholičan to je počeo da očajava i pisao je bratu u Ameriku da bi došao k njemu ali da nema novaca ni za put.

Sreća je što novaca nije imao a ni brat nije mogao da mu pošalje i tako je morao da ostane i da dalje radi.

U to je vrijeme napisao »Crisantemi«, kompoziciju za gudalački kvartet u počast smrti Amadea od Savoje.

Djelo je postiglo veliki uspjeh na konzervatoriju u Bresciji a napisao ga je kroz jednu noć. Muziku ove kompozicije upotrebio je većim dijelom u četvrtom činu Manon Lescaut.

*

Tada je dobio narudžbu od Ricordia da napiše drugu operu **»Edgar«.**

Libreto je napisao Fontana prema poemi Alfreda de Musseta: »La coupe et les levres«, ali sa dodatkom nevjerojatne teatralnosti.

Puccini nije bio s libretom nikako zadovoljan, ali nije smio mnogo da prigovara, jer je morao da bude sretan što je kao mladi početnik imao ugovor sa Ricordiem a time i osiguranu prvu izvedbu u Scali.

Premijera je bila 21. IV. 1889. u Scali u Milanu, ali opera nije postigla uspjeh, jer je libreto bio nemoguć.

Dirigirao je maestro Faccio a glavne uloge su pjevali sopran Cattaneo (Fidelia), tenor Gabrielesco (Edgar), bariton Magini-Coletti (Frank) i mezzosopran Pantaleoni (Tigrana).

Kritika je pisala da melodija izvire sa žestinom i neodoljivim čarom i da bi svaki pa i najveći maestro dao rado svoj potpis na neke scene te da Puccini nije samo ispunio očekivanja, već je i zauzeo mjesto medju velikim talijanskim kompozitorima.

Kasnije je Edgar prikazivan na još nekim talijanskim i inozemnim pozornicama i konačno 1905. u Buenos Airesu, ali nije uspio tako da je nestao sa repertoara.

Puccini se je kasnije žalio što je uzalud utrošio toliko snage, vremena i lijepe muzike na jedan libreto koji nema srca ni životne snage.

Sad je maestro opet upao u bijedu i očajanje ali ga je Giulio Ricordi i dalje novčano pomagao, jer je imao veliku vjeru i nadu u njegovu budućnost.

Poslije neuspjeha Edgara dioničari Ricordieve kuće tražili su da se s Pucciniem prekine ali je Giulio odlučno rekao:

»Ako vi napustite Puccinia napuštam i ja vas s njim.«

Svi su se tome pokorili a Giulio Ricordi se nije prevario, jer je on kao rutinirani kazališni čovjek, a i inače odličan muzičar, imao siguran i pouzdan instinkt.

Ipak ni Puccini nije posve klonuo već je i dalje radio, jer je osjećao sposobnost da stvori nešto dobra i vrijedna.

»Noćas sam radio« — piše on bratu — »do tri sata u jutro a poslije sam pojeo glavicu luka. Dodijala mi je ova vječita borba sa bijedom. Hoću li uspjeti da pobijedim?«

*

Puccini je htio da se rehabilitira i tražio je sam libreto jer se na osnovu gorkog iskustva sa Edgarom uvjerio, da bez dobrog libreta ne može da se napiše ni dobra muzika.

Ponudili su mu libreto »Dva Henrika« od Shakespearea, ali on nije bio s tim oduševljen već je tražio dalje.

Tada mu je došao do ruku Prevostov roman **»Manon Lescaut«** koji ga je oduševio tako da je zamolio Marca Pragu, poznatog komediografa, da mu napiše libreto.

Kad ga je ovaj upozorio da na tom radi i Massenet Puccini mu je odgovorio:

»Ništa zato. Tako ćemo je komponirati dvojica. Tema me očarava i osjećam da ću moći stvoriti nešto dobra. On će je osjetiti na francuski način, sa perikama i menuetima, a ja na talijanski sa očajnom strašću.«

Puccini je osjetio više dušu Manone nego njenu vanjštinu a Massenet obratno.

Praga je napisao temu a Ruggero Leoncavallo je počeo da piše stihove, ali je kasnije odustao jer je počeo da komponira »I Pagliacci« i predao stvar Domenicu Olivi, koji je dovršio libreto.

Puccini je bio oduševljen ali poslije nekoliko mjeseci počeo je da stavlja razne primjedbe. Oliva je preradio libreto ali Puccini nije ni s tim bio zadovoljan, tako da je i Olivi dosadilo i izjavio je da neće više da radi i neka traže drugu žrtvu, jer da je raditi s Pucciniem isto kao ići na robiju. Tada je stvar predana Giuseppeu Giacosi, koji ju je u zajednici sa Luigiem Illica konačno svršio kako je maestro želio.

Zbog toga opera nema imena libretiste, jer nitko nije htio da na sebe prime njeno očinstvo.

Opera je komponirana većinom u Vaccalu u Švicarskoj gdje je maestro iznajmio jednu vilu da u miru može da radi. U to je vrijeme tamo boravio i Leoncavallo, koji je komponirao »Pagliacci«. Leoncavallo je na vrata svoje vile objesio jednog clowna kao znak onoga na čemu radi a na prozoru Puccinieve vile vijala je velika bijela zastava sa naslikanom velikom rukom. (Velika ruka znači u talijanskom: »manone«).

Opera je imala triumfalan uspjeh na premijeri u Teatro Regio u Turinu 1. II. 1893. a primljena je s jednodušnim oduševljenjem i priznanjem od cjelokupne kritike, koja je veličala ponosnu afirmaciju novog talijanskog muzičkog genija.

Dirigirao je maestro Pomè a glavne uloge su pjevali sopran Ferrani (Manon), tenor Cremonini (Des Grieux) i bariton Moro (Lescaut).

Sa prihodom ove opere oslobodio se je svih dugova tako da je pisao bratu, da je »spasio od propasti istrule grede, napukle zidove i istrošene podove očinskog doma« s tim što je kupio očinsku kuću u ulici Poggio u Lucci.

*

Kako se je materijalno i duševno sredio to je Puccini osjetio još veću stvaralačku snagu i volju za daljnim radom i uspjehom. Osim toga osjećao se je toliko jakim da od sada može da sluša samo glas svoje duše.

Prilikom jednog putovanja na Siciliju bio je ugovorio sa Vergom da komponira njegovu dramu »La lupa« (Vučica) u kojoj u finalu ubijaju jednu ženu — Vučicu — pijanu od strastvene požude, dok u pozadini prolazi procesija Velikog Petka. Ali je od toga odustao jer se je na povratku na ladji susreo sa markizom Gravina, kćerkom Cosime Wagner, koja ga je od toga odvratila uvjeravajući ga da će mu to donijeti nesreću.

Tražio je na sve strane neku temu i stalno napastovao Ricordia, Giacosu i Illicu da mu dadu nešto da radi jer da će inače umrijeti.

Čitajući roman »La vie de Bohème« od Henry Murgea toliko se je zaljubio u opis onog veselog i bezbrižnog života i u ona lica puna mladosti, ljubavi, veselja i srca da je odlučio da ga i muzički ilustrira. Zaljubio se u život onog svijeta bogatog na idejama a siromašnog na novcu, jer je on taj život lično proživio.

Ali je nadošla jedna neprilika.

Puccini i Leoncavallo bili su drugovi i jedne večeri, razgovarajući o svojim budućim radovima, doznali su

na najveće zaprepašćenje da obojica rade na istoj temi. Zbog toga se je Leoncavallo posvadio s Pucciniem i ako ni jedan ni drugi nisu bili krivi. Leoncavallo mu je naime prije godinu dana bio ponudio svoj libreto Bohème ali ga Puccini nije primio jer nije poznavao roman. Leoncavallo je tada takodjer komponirao »La Bohème«, koja i ako ima vrlo lijepih muzičkih momenata, nije mogla da izdrži rivalstvo svoje slavne suparnice.

Kad su Giacosa i Illica napisali libreto Puccini s njim nije bio zadovoljan. Imao je više prigovora a najveći je bio taj da je libreto premalo sentimentalan u času kad Mimi umire.

»Zar Vam ne izgleda: — piše on Ricordiu — »mršavim libreto u času smrti Mimi? Samo dvije riječi više, jedan srdačan izlijev ljubavi prema Rodolfu, to bi mi bilo dosta. Kad ovo djevojče, za koje toliko osjećam, umire, htio bih da ode sa svijeta manje za sebe a više za onoga koji ju je toliko ljubio.«

Kad je libreto konačno ipak bio gotov Puccini nije znao kako da počne da piše muziku, jer to je bila čisto pariska stvar iz doba Luja Filipa a on o toj muzici nije imao ni pojma.

I tako je dugo lutao po Milanu dok mu jednog jutra ne dodje u glavu dobra ideja.

Ode na konzervatorij i potraži od arhivara svoj Capriccio. Kad mu ga je ovaj dao Puccini ga je odnio i u njemu je opet našao sebe, jer se sjetio svoje mladosti i svog ličnog bohemskog života, istinskog, proživjelog, uživanog i pretrpljenog.

Tako je nastala **»La Bohème«.**

Premijera je bila u Teatro Regio u Turinu 1. II. 1896.

Dirigirao je maestro Toscanini a glavne uloge su pjevali soprani Ferrani (Mimi) i Pasini (Musetta), tenor Gorga (Rodolfo), bariton Moro (Marcello), bas Mazzara (Colline) i bariton Pini-Corsi (Schaunard).

Publika je operu primila vrlo povoljno ali kritika nepovoljno. Pisala je da neće doživjeti kraj sezone, da je promašena, da je opereta i da Puccini treba da se opet vrati na veliki i teški put umjetnosti te da napiše djelo dostojno sebe.

Bohème bi zbog ovakove kritike bila otišla u zaborav da nije bilo Toscaninia, koji je kao bogodani umjetnik osjetio svu njenu vrijednost i ljepotu i izveo je još trideset puta uzastopce pred rasprodanim gledalištem.

Pravi uspjeh postigla je tek u Palermu 13. IV. 1896.

Dirigirao je maestro Mugnone a glavne uloge su pjevali sopran Sthele (Mimi), tenor Garbin (Rodolfo), bariton Sottolana (Marcello) i sopran Giachetti (Musetta), prva Carusova žena.

I ovdje je izgledalo da će ići zlo, jer maestro Mugnone nije htio da nastupi pošto je bio trinaesti i petak.

Puccini ga je molio i preklinjao dok konačno nije nastupio i opera je od početka do kraja prošla u neopisivom oduševljenju i postigla triumfalan uspjeh.

Na koncu nije htio nitko da ide iz kazališta već su svi bjesomučno tražili »bis«. Pjevači su se većinom presvukli a kako publika nije htjela da napusti gledalište to je Mugnone sa pozornice skočio u orkestar i sa nekoliko muzikanata, s tenorom bez perike i sa rasčešljanom Mimi ponovio cio finale četvrtog čina.

Usprkos svemu tome Bohème ne bi bila uspjela da nije bilo Tita Ricordia, sina starog Giulia, jer u početku nijedan direktor kazališta nije htio ni da čuje za nju.

Tito je upotrebljavao sve svoje velike veze i poznanstva, putovao, pisao i lično dosadjivao raznim direktorima, ali sve uzalud.

Ipak je poslije velikih napora uspio.

Otišao je s Pucciniem u Pariz u Operu Comique i odsvirao operu s takovim uspjehom, da je odmah bila primljena na izvedbu i 1897. postigla takav uspjeh koji ju je pronio po cijelom svijetu.

Čitav Pariz je aklamirao mladog maestra, koji je tako divno znao da pogodi srce i pjesnički ambijent latinskog kvarta.

I ako uopće nije poznavao parisku muziku ipak je njegov genij pogodio srce Pariza i ne samo Pariz već čitav svijet osjetio je bezbrižnost, čar i ljepotu, ali i patnje te bolnu ljubav pariskog bohemskog života.

*

Odmah poslije Edgara Puccini je u Milanu gledao **Toscu** od Victoriena Sardoua u interpretaciji Sare Bernhardt i bavio se mišlju da je komponira, ali je odustao jer ga je Manon više oduševila.

I Verdi se bio za nju interesirao ali je i on odustao, jer mu je već bilo dosta rada i slave.

Tada je Illica napisao libreto za maestra Alberta Franchetti, ali je i ovaj poslije odustao a kako se je Puccini ponovno za nju oduševio to je konačno odlučio da je komponira.

I ovog puta je bilo dosta okapanja sa libretom.

Pucciniu se nije koješta dopadalo a osobito ne to, što se je na početku trećeg čina Mario opraštao od života i umjetnosti.

Puccini je osjećao, da jedan tako mlad i lijep čovjek pred smrt misli jedino na svoju ljubovcu i na lijepe

časove ljubavi koje je s njom proživio a ni na što drugo. Napisao je nekakove stihove i muziku pa je otišao Giacosi i protumačio mu svoju ideju, što je ovaj s oduševljenjem primio i na muziku napisao stihove poznate arije: »Na nebu sjahu zvijezde...« Od Puccinievih stihova zadržao je »Muoio disperato« (Umirem očajan), jer su ti stihovi posve odgovarali muzici.

Kad je libreto bio konačno gotov Puccini je otišao da radi u svoju novu vilu Chiatri, koju je baš tada kupio. S njim je otišla i njegova obitelj i neki intimni prijatelji. Kako im je bilo dosadno to su ga nagovarali da ode ali on nije htio. Da ga prisile izmislili su duhove i kad je jedne noći Carignani, njegov najmiliji prijatelj, došao obučen u bijelu plahtu da ga poplaši, on ga je tako snažno povukao za bradu da mu ju je skoro iščupao.

Ipak su svi otišli, jer je Puccini po pozivu Sardoua otišao u Pariz.

Sardou je htio da se Tosca sunovrati u Tibar čemu se Puccini protivio, jer nije htio da Tosca uopće umre i osobito jer Tibar ne teče ispod tvrdjave Sant' Angelo. Sardou mu je tada odgovorio, da je stvarnost stvarnost a teatar teatar i tim ga je pobijedio.

Premijera je bila 14. I. 1900. u Teatro Costanzi (sada Teatro Reale dell' Opera) u Rimu.

Dirigirao je maestro Mugnone a glavne uloge su pjevali sopran Darclè (Tosca), tenor De Marchi (Mario) i bariton Giraldoni (Scarpia).

Prije početka predstave pronijeli su se glasovi da će u gledalište biti bačena bomba i kad je počela izvedba nastala je tolika galama da je poslije kratkog vremena moralo da se prekine. Medjutim to su se slušaoci bunili protiv onih koji su kasno dolazili. Kad se je zastor digao

predstava je počela iz početka i do kraja je u miru saslušana.

Opera je u početku primljena vrlo dobro ali ipak ne s oduševljenjem i trebalo je da se dodje do poznate tenorove arije iz trećeg čina da oduševi publiku i donese maestru novi zasluženi triumf.

*

Prilikom jednog boravka u Londonu gledao je maestro dramu **Madame Butterfly** od Johna L. Longa i Davida Belascoa i odmah ga je osvojila poezija male Japanke i njena velika i čista ljubav puna čežnje, razočaranja i stradanja, tako da je odlučio da je komponira.

Premijera je bila 17. II. 1904. u Scali u Milanu.

Dirigirao je maestro Campanini a glavne uloge su pjevali sopran Storchio (Butterfly), tenor Zenatello (Pinkerton), bariton De Luca (Sharpless) i mezzosopran Giaconia (Suzuki).

Opera je katastrofalno propala tako da se nikad takav neuspjeh u Scali nije doživio.

Puccini je bio satrven a pjevači su plakali.

Ipak je, izgleda, sve to bilo unaprijed spremljeno, jer je buka i galama počela u gledalištu kad i sama opera. Razni kompozitori i kritičari bili su zavidni Pucciniu na tolikim uspjesima i slavi.

Interesantno je, da su svi od dirigenta do posljednjeg svirača u orkestru bili na probama s operom oduševljeni i potpuno uvjereni u uspjeh te je spremali sa najvećom ljubavlju i žarom.

I sam Puccini je bio toliko siguran u uspjeh, da je nekoliko sati prije premijere pisao protagonistkinji, Rosini Storchio, slavnoj primadoni:

»Ne treba da Vam čestitam, jer je Vaša velika umjetnost toliko savršena i uvjerljiva, da će publika

biti osvojena a i ja se nadam, da ću s Vašom pomoći postići potpun uspjeh.«

Osim toga, što nikada do tada nije učinio, doveo je na predstavu cijelu svoju obitelj pa čak i sestre.

Uprava Scale je uporno tražila da se opera i dalje izvadja, ali Puccini i Ricordi nisu dozvolili, već je Ricordi vratio upravi dvadeset hiljada lira što mu je bilo isplaćeno za izvadjanje i povukao operu.

Te je nesretne večeri Puccini, miran u svojoj umjetničkoj savjesti i uvjeren da je komponirao djelo puno poezije i srca, napisao na slici male Japanke, koju mu je poklonio jedan slikar, ove njene riječi:

»Prokleta, ali sretna.«

Taj ga je neopravdani neuspjeh toliko skrhao da je sutradan plakao kao dijete i kroz dvije nedjelje nije izlazio iz kuće.

Ipak je imao nadu u uspjeh svojeg djela i kad mu je Tito Ricordi, potpuno uvjeren u uspjeh, odlučno rekao: »Butterfly će oživjeti«, prihvatio se je posla i po njegovom savjetu operu razdijelio u tri dijela mjesto prvobitna dva, prekomponirao neka mjesta koja su podsjećala na Bohème, ispustio neke suvišne scene i dodao u trećem činu jednu ariju za tenora.

Tako obnovljena Butterfly je 28. V. 1904. u Teatro Grande u Bresciji pod vodstvom maestra Campaninia a u interpretaciji soprana Kručenicky, tenora Zenatello i baritona De Luca postigla triumfalan uspjeh i ponovno slavno oživjela i kao leptirica odletila u svijet da nikad više ne umre.

*

Kad je 1907. bio u New-Yorku Puccini je gledao jednu Belascovu dramu »The girl for the Golden West«, koja ga je odmah oduševila.

Dopao mu se je onaj kalifornijski ambijent, oni primitivni tipovi kopača zlata koji čeznu za rodnom grudom i majčinim okriljem i ona sentimentalnost protagonistkinje.

Najviše mu je zadavala brige muzika, jer je to bila čisto amerikanska stvar a u to vrijeme crnački sinkopirani motivi nisu još bili poznati u svijetu.

Puccini ih je ipak u New-Yorku upoznao i može se reći, da su se u Europi prvi tragovi te muzike pojavili baš u ovoj njegovoj operi.

Libreto su napisali Guelfo Cividini i Carlo Zangarini i maestro se dao s oduševljenjem na posao.

Tako je nastala **»La fanciulla del West«** (Djevojka sa zapada).

Premijera je bila u Metropolitan operi u New Yorku 10. XII. 1910., jer se želilo da ta čisto amerikanska opera bude baš u Americi prvi put izvedena.

Puccini je bio pozvan i otišao je sa sinom i Titom Ricordiem. Na dolasku su ih u atriju opere svečano dočekali najveći financijski magnati i priredili im svečanu čajanku, ali je Tito to odlučno odbio i odveo Puccinia na probe izjavivši, da nisu došli da gube vrijeme na čajankama već da rade.

Svi su ostali zapanjeni a Tito je kasnije smijući se govorio:

»Htio sam da bar jednom iščuškam milijarde!«

Operu je dirigirao maestro Toscanini a glavne uloge su pjevali sopran Destin (Minnie), tenor Caruso (Johnson), bariton Amato (Rance), bariton Pini-Corsi (Wallace) i bas Didur (Ashby), dakle sve najslavniji umjetnici tadanjeg vremena.

Kazalište je bilo rasprodano još pred nedjelju dana a prisustvovala je najviša elita newyorškog društva.

Uspjeh je bio triumfalan a inkaso do tada nevidjen, ali se opera ipak nije održala na repertoaru i dogodilo se je čudo nevidjeno, da je Amerika odbila operu koja je baš za nju bila napisana.

*

Poslije ove opere Puccini nije nikako mogao da nadje temu koja bi ga oduševila i ako ju je tražio i sa mnogima o tom razgovarao. U to vrijeme piše on Ricordiu:

»Uživam u odmoru i miru, ali ne mogu da živim a da ne komponiram. Svakog dana primam sa raznih strana librete, ali sve od male vrijednosti, jer nemaju u sebi života, uzbudljivosti ni čovječanskog osjećaja. Ovakav život mi je dosadio, jer osjećam u sebi veliku stvaralačku moć. U tom je moj život da se oduševljavam i uzbudjujem«.

Dopala mu se španjolska komedija »Vesela duša« od Quintera, ali kad je libreto bio gotov dobio je iz Kalifornije pismo od jednog svog zemljaka u kojem mu se ovaj prijeti prokletstvom ako on tu stvar komponira dok on živi u bijedi i tuzi. Osim toga plašio ga je i španjolski ambijent komada, jer se je bojao da i nehotice ne upadne u atmosferu Carmena i tako je od toga odustao.

Poslije se bavio mišlju da komponira jednu talijansku komediju »Koliba i tvoje srce«, zatim jednu englesku »Moly«, zatim Daudetova »Tartarina iz Tarascona«, Zolin »Grijeh opata Moureta« i razne druge, pa čak jednu novelu Maksima Gorkoga, ali od svega toga nije bilo ništa, jer ga nijedna od tih tema nije mogla posve oduševiti.

Medjuvremeno je komponirao »Il Tabarro« (Plašt) po libretu Giuseppe Adamia a prema drami »La Houppelande« od Didiera Golda, ali taj rad nije mogao da obuzme svu njegovu energiju i želju za stvaranjem.

Konačno mu je dopala ruku knjiga Luise le Ramèe »Dvije cipelice«, u kojoj je opisana historija jedne flamanske djevojčice, koja se je zaljubila u jednog mladog slikara, koji je došao iz Pariza i ona od te ljubavi živi i umire. Da ga još jednom vidi ostavlja cvijetnu kućicu i ode pješice u Pariz, gdje dodje sa poderanim cipelicama i tamo izgubi svaku nadu i doživi razočaranje.

To je bilo baš nešto za Puccinia, jer je u njoj bilo mnogo plača a za to je on bio nenatkriljiv.

Libreto je bio napisan i Puccini je već počeo da ga komponira, ali su tada nastupile neprilike oko autorskog prava a i Mascagni se je za to interesirao tako da je Puccini od svega odustao a Mascagni ju je poslije komponirao pod imenom »La lodoletta« (Ševa).

Tada je jednom prilikom maestro otišao u Beč i tamo su ga neki muzički nakladnici počeli nagovarati da napiše specijalno za Beč jednu operetu, ali on je to kategorički odbio. Nakladnici ipak nisu izgubili nadu, već su, kad je otputovao kući, poslali k njemu svog advokata, koji je inače bio maestrov prijatelj, sa jednim čekom na dvije stotine hiljada predratnih kruna i to kao prvi predujam za operetu.

Puccini ga je srdačno primio i pošto su dugo razgovarali o svima muzičkim novostima Beča, dr. Willner je neprimjetno položio pred maestra otvoreni ček. Puccini ga je hladno pogledao a isto tako i onaj papir i zahvalivši nakladnicima na pažnji odbio je ponudu.

Ipak je dr. Willner uspio ali sasvim slučajno.

Početkom 1914. spremala se je izvedba »Fanciulle« u dvorskoj operi u Beču i Puccini je otišao da prisustvuje probama a s njim je otišao i redatelj Carlo Clausetti da režira operu.

U isto vrijeme spremala se je u Napulju premijera opere »Francesca da Rimini« od Ricarda Zandonai, kojega je Tito Ricordi otkrio pa čak i libreto za operu preradio prema istoimenoj tragediji Gabriela D'Annunzia, pa je nekoliko dana prije bečke izvedbe pisao Clausettiu da odmah otputuje u Napulj da režira Francescu.

I Clausetti je otputovao.

Fanciulla je postigla triumfalan uspjeh, ali je Puccini ipak bio ogorčen i nikako nije mogao da oprosti ovaj postupak Titu, koji je s njim u mladjim danima iznio toliko teških i nezaboravnih umjetničkih pobjeda.

U takovom duševnom raspoloženju nije bilo teško nagovoriti ga da napiše jednu operetu za bečke nakladnike. A i dr. Willner ga je toliko nagovarao, da je maestro konačno uzeo vremena da se promisli.

Kad je otputovao za dugo vremena se nije više o tom govorilo. Puccini se je medjutim objasnio i izmirio sa Titom i sada je želio da do komponiranja operete uopće ne dodje.

Ali odjednom dodje iz Beča čitava deputacija s libretom koji nije bio baš loš. Ugovor je bio potpisan i Adami je preradio libreto a Puccini je počeo da ga komponira.

Kasnije je izgubio volju da komponira operetu i jedne večeri je porazbacao po sobi sve note i odlučio da otkaže ugovor.

U to je buknuo svjetski rat i maestro je odustao od ugovora i prema tom libretu, ponovno preradjenom, komponirao je operu **»La Rondine«** (Lastavica).

Premijera je bila u Monte Carlu u Hotel de Paris 28. III. 1917. godine.

Dirigirao je maestro Marinuzzi a glavne uloge su pjevali soprani Della Rizza (Magda) i Ferraris (Lisette) te tenori Schipa (Ruggero) i Dominici (Prunier).

Operu su primili vrlo dobro i publika i kritika ali i ako je muzika puna svježe i vedre melodije a partitura jedna od maestrovih najboljih, ipak nije konačno uspjela, jer je neka mješavina izmedju bečke operete i starinske melodrame.

Puccini je imao naročitu ljubav za ovu operu tako da je govorio:

»Sirota Rondine! poletjela je vesela i bezbrižna bez velikih ambicija ali sa uvjerenjem da će na svojim malim krilima ipak daleko odletjeti!«

To je bila ljubav oca prema svom slabijem djetetu!

*

Kako je već bio komponirao »Il Tabarro« to se je počeo baviti mišlju da napiše još dvije opere u jednom činu.

Htio je da komponira prema Danteovoj Božanskoj Komediji tri aktovke: Pakao, Čistilište i Raj, ali kad je pomislio kako bi se u raju dosadjivao, poslao je sve u pakao i od toga odustao.

Ipak mu se je dopao dogadjaj iz XXX pjevanja Pakla u kojem Dante opisuje kako je Gianni Schicchi krivotvorio oporuku Buosa Donatia, koji je već bio umro. (Sostenne ... falsificare in se Buoso Donati testando e dando al testamento norma.)

Kad mu je Giovacchino Forzano napisao libreto tražio je temu za treću aktovku, koja bi bila prelaz od krvavog Tabarra ka komičnom Schicchiu.

Stupio je u vezu s D'Annunziem i Tristanom Bernardom ali je od D'Annunzieva djela odustao, jer ga nije dirnulo u srce a od Bernardova, jer je i odviše ličilo Ivici i Marici od Humperdincka.

Tada mu je Forzano napisao jednu sentimentalnu aktovku, čija se radnja odigrava u jednom samostanu, a u kojoj se radi o drami materinstva.

Ovo se je maestru silno dopalo, jer je samostanski mirni ambijent imao na njega veliku privlačivost, pošto je on imao u samostanu sestru Ramildu, koju je često posjećivao.

Dok je komponirao Suor Angelicu odlazio je stalno u samostan i nosio darove Madoni i sestrama te svirao na orguljama. Sestre bi se okupile oko njega i obožavale ga kao sveca a on bi se s njima šalio...

Kad je operu konačno svršio jednom ju je u samostanu sam pred sestrama izveo a one su bile toliko ganute da su na svršetku sve kleknule i zaplakale... I on sam je bio do suza tronut tako da je kasnije govorio, da nikad nije imao tako zahvalnu publiku.

I tako se je konačno ispunila davna maestrova želja da komponira tri stvari u jednom činu koje mogu da ispune jednu večer.

Te tri stvari nazvao je **Triptihon: Il Tabarro** (Plašt), **Suor Angelica** (Sestra Angelica) i **Gianni Schicchi** (Ivan Skiki).

Premijera je bila 11. I. 1919. u Teatro Costanzi u Rimu.

Dirigirao je maestro Marinuzzi a glavne uloge su pjevali u Tabarru sopran Labia (Giorgetta), tenor Di Giovani (Luigi) i bariton Galeffi (Michele), u Suor Angelici sopran Della Rizza a u Schicchiu sopran Della Rizza (Lauretta), tenor Di Giovani (Rinuccio) i bariton Galeffi (Schicchi).

U ovim djelima posve različite prirode maestro je pokazao svoju veliku umjetnost, jer je komponirao i muziku koja je svemu tome potpuno odgovarala.

Tabarro je potresao svojom strašnom tragikom, Suor Angelica je ostavila osjećaj neizrecive mistike a Schicchi je sve raspoložio svojom neodoljivom i prostodušnom komikom.

I kritika i publika primili su djela sa najvećim oduševljenjem.

Kad su mu mnogi prijatelji čestitali rekao je:

»Imam još dosta toga da kažem. Jesam star ali još nisam završio«.

»Ne, maestro, na radost vašu i čitavog svijeta« — uskliknuo je jedan oduševljeni prijatelj.

*

Puccini je tražio novu temu.

Renato Simoni i Giuseppe Adami napravili su skicu za libreto »Fanny«, ali se maestro s njim nije nikako oduševljavao.

On im je rekao da hoće da potraži nove puteve, da iz male drame predje u više sfere i da krene k širim horizontima, jer da osjeća kao da se je preporodio i da je za nešto jačega sposoban.

Tada se je sam sjetio na priču o okrutnoj princezi **Turandot** a kako je Simoni vrlo dobro poznavao Kinu, jer je tamo dugo živio, to im posao nije bio težak.

Kako libreto nije uspio onako kako je maestro želio to je skoro sav posao propao.

Ipak poslije dužeg pregovaranja i preradjivanja libreto je bio gotov.

Ali kako da počne i da nadje motive za muziku Orijenta?

Tu mu je pomoglo poznanstvo sa barunom Fassiniem, koji je bio dugo godina u Kini. Ovaj mu je dao kinesku carsku himnu, koja je poslije preradjena za svečani finale drugog čina i jednu kinesku ariju, koja je

poslužila kao tema za muziku triju maska. Konačno je dobio materijala i od britanskog muzeja u Londonu i tako je imao dosta autentičnog orijentalnog muzičkog materijala za ekzotičnu atmosferu Turandota.

Počeo je da radi i radio je sa zanosom i oduševljenjem i svršio sve do završnog dueta predzadnje slike. I za duet i finale već je bio spremio skicu na oko trideset strana i htio je da što prije dovrši kao da je predosjećao da će to biti njegov labudji pjev.

Maestro je govorio:

»Neprestano mislim na Turandot. Sve što sam do sada napisao izgleda mi igrarija i ne dopada mi se više. Duet mora da bude vrhunac mog stvaranja, mora da ima u sebi nešto velika, smiona i nepredvidjena. Melodija mora da ide ravno k srcu i da se nikad iz njega ne izbriše«.

I baš tu je zapelo, jer je obolio od strašne bolesti raka u grlu.

U početku dok nije znao za to, kad mu je glas koji put prelazio iz bas-baritona u tenora, šalio se je govoreći:

»Sad imam glas propalog tenora tako da ću moći pjevati u Turandotu . . . «

Ali kobna smrt stajala mu je za vratom i on je s vremena na vrijeme osjećao njenu prisutnost.

Jednom prilikom svirao je sa Toscaniniem Turandot i kad su došli do spomenutog dueta Puccini je bio iznenada obuzet nekim turobnim predosjećajem i sa žalobnim smiješkom i beskrajnom tugom u glasu već promuklom od ljute boljetice reče.

»Sada dolazi duet. Ako budem mogao svršit ću ga, a ako ne, kad budeš prvi put dirigirao operu i kad dodješ do ovog mjesta reći ćeš publici: »Ovdje je, gospodo, maestro umro«.

I Toscanini je na premijeri ispunio amanet maestrov.

Medjutim se je bolest pogoršala i po savjetu liječnika otišao je u Bruxelles na kliniku profesora Lerouxa, jednog od tadanjih najglasovitijih specijalista ove bolesti.

Sa sobom je ponio sav spremljeni materijal za duet i finale, misleći da će moći da radi i da dovrši operu.

Prije odlaska obišao je cijelu vilu i dugo je sve gledao, predosjećajući da se od svega za uvijek oprašta, a zatim se pred vratima izljubio sa ženom, rodbinom i prijateljima i predosjećajući smrt rekao je: »Osudjen sam«. Kad je auto krenuo još je dugo i dugo gledao . . .

Kad je došao u Bruxelles imao je veliku nadu u ozdravljenje. Strpljivo je podnašao sve što su liječnici s njim radili. Jedino mu je bilo teško što ne smije da puši, ali i to je podnašao i zavjerio se da će ako ozdravi ostaviti pušenje zauvijek.

Ipak nije mogao da radi već se je morao podvrći teškoj operaciji, koja je trajala tri i po sata i poslije koje je prof. Leroux izjavio da će Puccini ozdraviti.

I zaista njegovo se je stanje poboljšalo tako da su svi imali sigurnu nadu u potpuno ozdravljenje.

Ali se je odjednom bolest pogoršala, jer srce nije moglo da izdrži djelovanje radiuma.

U zadnjoj noći prije smrti njegov jaki organizam počeo je da se očajno bori sa bolešću. Nije nikako imao mira. Pokušavao je više puta da se digne, ali mu je ponestalo daha. Premještali su ga iz kreveta na stolicu pa opet u krevet, dok nije sasvim iznemogao. U jutro je pao u agoniju i za to vrijeme jednom je s rukom učinio pozdravni gest prema sinu i s tim se je htio oprostiti od života, svijeta i obitelji a kasnije je pravio gestove kao da preludira na klaviru i s tim se je htio oprostiti od umjetnosti za koju je živio, ljubio, trpio i stvarao . . .

I u subotu 29. novembra 1924. točno u jedanaest i po sati ovo veliko srce prestalo je da kuca i da trpi — ali nažalost i da stvara.

Glas o njegovoj smrti odjeknuo je bolno u čitavom svijetu a osobito medju njegovim najbližim saradnicima i prijateljima.

Toscanini je tog dana probao u Scali i kad je čuo žalosnu vijest kao mahnit je odletio u svoj kabinet, srušio se na divan i briznuo u grčevit plač.

U samoj pak Italiji nastala je opća narodna žalost i kad je njegovo mrtvo tijelo dolazilo iz Bruxellesa u Torre del Lago izgledalo je kao da cijela Italija plače.

U kapeli svoje vile u Torre del Lago pored svoje žene i svog pianina sniva Maestro vječni san . . .

Njegov sin Antonio, u želji da žive u trajnoj iluziji da će se otac vratiti, napravio je od maestrove radne sobe mauzolej u kojem je sve: pokućtvo, skice svih njegovih opera, neotvorena pisma, svežnji novinskih kritika i sve drugo ostalo onako kako je maestro ostavio kad je otišao, pa čak i naočari te razni cigarluci, kao da ih je maločas na stolu zaboravio . . .

Duet i finale Turandota dovršio je maestro Franco Alfano, prema skicama koje je Puccini ostavio, ali ipak ne onako kako je on to bio zamislio i kako bi samo on bio mogao da izvede.

Premijera je bila 25. IV. 1926. u Scali u Milanu.

Dirigao je maestro Toscanini a glavne uloge su pjevali soprani Raisa (Turandot) i Zamboni (Liù), tenor Fleta (Calaf), tenor Dominici (Altoum) i bas Walter (Timur).

Kad je došlo do dueta Toscanini je za tu večer završio izvedbu i isporučio publici maestrovu poruku.

Č O V J E K

Puccini je bio silno nježan i osjetljiv. Baš kad je bila premijera Villi umirala mu je ljubljena majka Albina i jedva je stigao da joj dade posljedni poljubac i da je obraduje sa lovorovim vijencem koji je dobio na pretstavi. Majka je živjela samo za njega i dok je on komponirao Villi ona je po čitave noći bdila a na dan premijere je čitavu noć molila za uspjeh svog ljubimca. Sada kad se je nadao da će joj moći pružiti nešto radosti i odužiti joj se za sve patnje ona je umrla. To ga je toliko potreslo da nije za dugo vremena mogao da se utješi već je stalno mislio na nju tako da je pisao sestri, da nikada neće biti zadovoljan bez svoje drage majke pa makar kakove uspjehe postigao u umjetnosti.

Bio je vrlo dobra srca i nikoga nije odbio tko god je od njega zatražio pomoć a osim toga je mjesečno izdavao po nekoliko hiljada lira u dobrotvorne svrhe, svote za ono vrijeme vrlo velike, a nikada nije htio da se o tom zna.

U Torre del Lago vadili su iz jezera mulj i na tom su radili kažnjenici. Jednom prilikom čuo je kako neki divni tenorski glas pjeva jednu napolitansku pjesmu. To je bio neki Smareglia, osudjen na dugogodišnju robiju.

»Zar je moguće« — rekao je Puccini — »da netko bude zločinac tko zna tako osjećajno da pjeva?«

I kad je Smareglia pred njim pjevao toliko ga je njegovo pjevanje ganulo da mu je izradio pomilovanje.

Silno je volio djecu i često se s njima igrao pokazujući im razne igračke i uživajući u tom kako se oni tome čude i vesele.

I sam je volio igračke za odrasle. Tako je imao nebrojeno raznovrsnih upaljivača, električnih svjetiljaka, satova sa osvjetljenjem i — muzikalnih jastučića. Interesirao se je za sve nove tehničke izume pa je imao prve tipove raznih motora, automobila i radia. U svojoj bašti napravio je na svakom stablu po jednu električnu štrcaljku tako da je po volji pravio kišu i veselio se je kao malo dijete kad bi mogao da s tim nekoga iznenadi.

Kako je bio silno malodušan to se je bojao života pa čak i u danima slave i bogatstva.

Dok mu je Ricordi svojevoljno davao pozajmice Puccini nije imao mira zbog tog duga o kojem sam Ricordi nije uopće vodio računa.

Kad je imao nekoliko vila, automobila, motornih čamaca i jednu jahtu te više milijuna ipak nije rasipao već je štedio gdje god je mogao a kad bi ga prijatelji zbog toga dražili izgovarao se je s kojekakvim bezrazložnim izgovorima. Pravi razlog je bio, po svoj prilici, nesvijesno sjećanje na teško i oskudno djetinstvo i mladost.

A nije bio uopće pohlepan za novcem. I ako je od tantijema primao za ono vrijeme hiperboličke svote nije se toliko radovao samom novcu koliko tome, što je to bio dokaz koliko je njegova muzika obljubljena u svijetu.

Bio je odviše skroman i bojažljiv.

Poslije velikog uspjeha Manona kritičar Depanis izradio mu je odlikovanje i kad mu je to javio Puccini je to tako ironički primio, da se je Depanis duboko uvrijedio.

Kad ga je Mussolini imenovao senatorom on je to s radošću primio, jer je u tom vidio priznanje svojem Djelu, ali je iz toga u društvu zbijao šale i sam sebe nazivao mjesto »senatore« — »sonatore« (svirač) a često se tako i potpisivao.

Nije volio parade a najviše se je bojao banketa.

Nakon premijere Manona priredili su mu banket. Kad je došlo vrijeme da se zahvali na raznim nazdravicama ustao je ali nije mogao drugo da kaže nego: »Hvala svima« i odmah je sjeo pri čemu je učinio tako nespretan pokret s rukom da je srušio sve čaše i flaše pred sobom.

U Rimu poslije velikog uspjeha Triptihona priredili su mu veliki banket na kojem su prisustvovale najveće političke i umjetničke ličnosti. Nakon raznih pozdravnih govora ustao je da odgovori i izvadivši iz džepa papir počeo je neustrašivo da čita:

»Gospodo, vaše riječi su me duboko dirnule. Nisam govornik i ne znam da govorim nego u muzici ... «

I nastavio je da čita govor do kraja te i ako ga je loše čitao ipak je sve oduševio.

Na kraju je jedan oduševljeni gost primjetio:

»Maestro, rekli ste svete riječi, jer više volimo vaše melodije nego sve naše govore«.

Ni u odijevanju ni u ponašanju nije se nikad isticao tako da se nije uopće moglo primjetiti da nije običan smrtnik.

Jednom prilikom u Londonu jedna indijska princeza, gledajući ga u kavani s udivljenjem je primjetila:

»Toliko je u njemu muzike, toliko i toliko poezije i melodije a sve nevidljivo. Zaista velika tajna!«

Kad je s Titom Ricordiem otišao u Pariz da pred direktorom opere Comique odsvira svoju Bohème toliko se je uplašio i zbunio te je tako loše svirao, da je Tito, ne mogavši se uzdržati, skočio i bez i jedne riječi odgurnuo ga od klavira, sjeo sam za klavir i odsvirao

operu od početka do kraja na najveće zadovoljstvo direktora Carrèa.

U društvu je bio inače vrlo vesele naravi i duhovit, što ga je sve do posljednjeg časa održalo mladim po izgledu. Iz svake njegove riječi izbijala je iskrenost i jednostavnost što ga je svakome činilo simpatičnim i privlačivim.

Ali je u njegovoj duši vladala silna melanholija, koja ga nije čitavog života napuštala pa čak ni onda kad je bio na vrhuncu slave i bogatstva.

I može se sa sigurnošću reći, da su najljepša mjesta u njegovim djelima, ona koja odišu lirskom i nježnom ljepotom i poezijom, bila inspirirana baš od melanholije.

Vrlo je cijenio one, koji su mu pomogli u danima bijede i nije htio da ih iznevjeri u danima slave, kad su ga sa svih strana salijetali s ponudama na bajoslovne svote, pa je zbog toga i odbio ponudu iz Beča i ako mu je kao prvi predujam bila ponudjena onako velika svota, jer nije htio da iznevjeri Ricordia, koji mu je u teškim vremenima pružio pomoć i pomogao mu do slave i bogatstva.

Kasnije je sam govorio:

»Da mi je u ono vrijeme, kad je moja Elvira kuhala palentu a ja išao s puškom u lov da ubijem nešto za objed, netko stavio na stol toliku svotu, bio bih mu obvezao i dušu i tijelo za sve opere dotadanje i buduće. Sada pak mogu da sebi dozvolim taj luksus da budem i sentimentalan jer objed je osiguran«.

Kako je bio vrlo pristao čovjek a uz to i slavan to je imao mnogo galantnih avantura, koje redovno nije tražio već su mu se same nametale.

Još u odmaklim godinama govorio je:

»Ja sam uvijek zaljubljen kao da mi je dvadeset godina i kad više to ne budem slobodno me pokopajte . . . «

Ali je ipak njegova jedina prava ljubav bila i ostala njegova ljubljena žena Elvira.

Bio je i ponosan tako da nikada nije tražio protekcije.

Za vrijeme studija na konzervatoriju jedan njegov rodjak htio je da ga preporuči profesorima ali ga je Puccini tako izgrdio da više nije na to ni pomislio.

On je jedan od najpopularnijih muzičara svih vremena.

Njegove opere izvadjane su nebrojeno puta na svim pozornicama svijeta a nebrojene gramofonske ploče i najraznovrsniji instrumenti i orkestri svih kontinenata raznijeli su njegovu muziku i u najzabitnije i najudaljenije krajeve svijeta.

Gdje god bi se pojavio svi su ga aklamirali i nastojali da mu se približe.

Okrunjene glave, najmoćniji državnici, najveći učenjaci i umjetnici te financijski magnati tražili su njegovo poznanstvo i prijateljstvo.

Bio je česti gost talijanske kraljevske obitelji, koja ga je primala sa najvećim veseljem i srdačnošću, a bio je vrlo rado priman i od kraljice Aleksandre i kralja Eduarda.

Roosewelt, Edison, Lloyd George, Zola, Sardou, D'Annunzio i Vanderbilt, a da manje ni ne spominjemo, bili su mu lični prijatelji i obožavaoci.

Prilikom premijere Fanciulle del West u New Yorku poznati milijarder Vanderbilt priredio je u svojim parkovima u njegovu počast jednu čarobnu noć po uzoru »Hiljadu i jedne noći«, kojoj je prisustvovala sva aristokracija uma i novca.

Puccini je o tom smiješeći se pripovijedao:

»Tko bi mogao i pomisliti, da je to sve bilo u počast siromašnog orguljaša iz Lucce . . .«

U godini 1905. kad je došao u Buenos-Ayres dočekala ga je oduševljena masa od nekoliko desetina hiljada sa svim pjevačkim i muzičkim društvima republike i u njegovu počast bile su prirediivane najfantastičnije svečanosti.

Jednom prilikom putovao je sa sinom autom po Njemačkoj i u Kölnu nije nigdje mogao da nadje prenoćište. Kad mu je dosadilo traženje rekao je portiru jednog hotela da je on Puccini i odmah je dobio apartmane rezervirane za jednog uglednog gosta, jer je portir bio oduševljeni obožavaoc njegove muzike. Ali je sutradan odmah otputovao pošto mu je portir stalno dosadjivao pjevajući mu na svoj način arije iz njegovih opera.

Kad je u jednoj automobilskoj nezgodi slomio nogu primao je toliko brzojava iz čitavog svijeta da su na poštu u Torre del Lago poslali jednog činovnika koji je samo na tome radio kroz čitavo vrijeme njegove bolesti od nekoliko mjeseci.

Najviše je bio obljubljen u Beču. Njegov dolazak bio je ne samo umjetnički već i najveći društveni dogadjaj. Bio je pozivan u najviša društva gdje bi se u njegovu počast priredjivali lovovi, primanja i svečanosti na kojima bi sudjelovalo sve što je po umu, rodu i bogatstvu nešto značilo.

I zbog toga je i on od svih velegradova najviše volio Beč tako da je jednom rekao:

»Kad bih morao da se odselim iz Torre del Lago ili Viareggio izabrao bih Beč. Beč je idealni grad za umjetnika, Beč je san«.

Osim toga volio je i bečku dobru kapljicu te odličnu kuhinju a osobito dobro pripremljenu ribu u malim gostionama na Dunavu.

U jednoj takovoj gostioni, kad je kuhar čuo da je on došao, sam ga je lično podvorio a za uzvrat je tražio jedan njegov davno željeni — autogram.

Iznad svega je ljubio prirodu i svoj kraj.

I ako je bio silno bogat i mogao da živi u bilo kojem gradu te i ako su ga mnogi pozivali, molili i na to nagovarali, on ipak nije htio već je živio u svojim vilama, pravdajući to svojom strašću za lovom i željom da živi u šumama i na moru, da gleda blijede zore, plamteće zalaze sunca i da uživa u miru prirode u kojoj nema zlobe.

Jednom je prilikom pisao iz Pariza:

»Pariz mi je dosadio! Izgleda mi da sa Eiffelovog tornja mogu da dotaknem nebo, ali mu ipak nešto nedostaje ... to što nije Torre del Lago! Čeznem za mirisavom šumom i svježim povjetarcem s mora. Mrzim pločnik, palače, spomenike i stilove zgrada a ljubim lijepi rast jele i jablana i lutanje po sjenovitim šumskim puteljcima. Ljubim kosa, sjenicu i djetla a mrzim paradnog konja, mačka, vrabca sa krova, luksuznog psa, cilindar i frak«.

Za svoje najmilije mjesto Torre del Lago govorio je da je: najveći užitak, raj, Eden, nebo, turris eburnea, vas spiritualis, kraljev dvor.

A to je bilo mjestance od dvanaest kuća i sto dvadeset stanovnika!

Kad su u blizini njegove vile u Torre del Lago podigli jednu tvornicu i on se zbog toga odselio u Viareggio bio je toliko žalostan da je rekao, da mu je to bio najžalosniji dogadjaj u životu.

Pred samu smrt je govorio:

»Lijepi moji daleki dani kad u Torre nije bilo nikoga osim lovaca, slikara i ribara i kad sam ja pisao i proživljavao moju Boheme«.

U M J E T N I K

Još je prerano dati konačni sud o Pucciniu kao muzičaru, ali kad dodje to vrijeme on će sigurno biti klasificiran kao prelaz izmedju stare talijanske melodrame i muzičko-pjesničke drame modernih francuskih i njemačkih kompozitora.

On je bio pravo dijete svog vremena.

I ako je iskoristio sve najmodernije tekovine na polju harmonije i instrumentacije ipak je ostao posve svoj i u savremenom ruhu iznio na svoj originalan način čisto talijanske melodije pune poezije i čovječanskog osjećaja.

U muzici su mu bili uzori Debussy, Strawinski a osobito Wagner.

Često je odlazio u Beyreuth pod imenom Archimede Rossi, trgovac iz Milana, samo da nesmetano od znatiželjnika i novinara uživa u veličanstvenim djelima velikog Maestra.

Najviše je cijenio »Majstore pjevače«, koje je svirao napamet a imao je osobitu ljubav za »Parsifala«.

Kad bi sam na klaviru fantazirao odjednom bi nesvijesno prešao na Parsifala a osobito na »Čar Velikog Petka«.

U godini 1913. nastale su u svijetu polemike o tom, da li da se Parsifal i dalje izvodi isključivo u Beyreuthu, kako je to Wagner u oporuci odredio, ili da postane kulturnom svojinom čitavog čovječanstva.

Kad je zbog toga njemački parlamenat htio da donese novi zakon o produljenju zaštite autorskih prava Wagnerova obitelj je uputila jedan »referendum« na najpoznatije muzičare svijeta. Puccini je glasovao, da se Parsifal i dalje izvodi isključivo u Beyreuthu, »tom svetištu Titana iz Leipziga«.

To mu Cosima Wagner nije nikada zaboravila!

Jednom prilikom svirao je nekom svom prijatelju Tristana i Izoldu i kad je završio odbacio je partituru rekavši:

»Dosta je ove muzike! Mi smo svi mandolinisti i dilentanti, ali teško nama ako nas ova muzika osvoji«.

Tim je mislio da kaže, da bi to bio grob talijanske melodije.

Za Beethovena je imao neograničeno udivljenje tako da je rekao:

»Onaj tko je mogao da napiše tri tako uzvišena mjesta kao što su »scherzo« i »adagio« iz IX simfonije te »alegretto« iz VII zaslužio je da sjedne uz božje prijestolje«.

Richarda Straussa je cijenio više kao simfoničara nego kao opernog kompozitora.

Za violinske i klavirske virtuoze nije imao naročitu naklonost osim ako se je radilo o Busoniu, Paderewskom, Isayu i Kreisleru, dakle največima.

Imao je strast za orkestar i visoko je cijenio Toscaninia i Nikischa, dva po njegovom mišljenju genijalna i neodoljiva majstora palice.

Kao umjetnik Puccini je za života imao vrlo malo priznanja.

I ako su publike čitavog svijeta obožavale njegovu muziku kritika mu nije bila naročito sklona i na svaki način je nastojala da mu ospori i najzasluženiji uspjeh, što ga je silno ogorčavalo.

Osobito ga je bolila kritika o Bohèmi i zbog toga je bio na putu i nastojao sam da svakome pomognem a za siguran u sebe, svoje djelo i svoju publiku.

»U svom životu« — govorio je — »nisam nikome bio na putu i nastojao sam da svakome pomognem a za uzvrat sam primao samo zlobu. A zašto?«

Treba razumjeti prilike onoga vremena.

Poslije Verdia trebalo je naći drugog muzičara, koji će nastaviti njegovo veliko djelo.

Tada je Mascagni napisao »Ratcliff« i »Cavalleria rusticana« a Puccini »Le Villi« i »Edgar«.

Kako su se oni od svih ostalih sa ovim djelima najviše istakli to su u njima gledali takmace o Verdievu umjetničku baštinu. Odmah su se stvorile dvije ogorčene stranke koje su medjusobno vodile borbu do istrebljenja.

Najinteresantnije je, da su Puccini i Mascagni još iz vremena zajedničkih studija na konzervatoriju stalno živjeli u najboljem prijateljstvu.

Zbog tih prilika kritika je bila protivna Pucciniu.

Kritičari su silom htjeli da dokažu da on nije dorastao stvarima velikog dramatskog formata a medjutim je on sam govorio, da nije rodjen za herojske gestove, već da voli obična bića i male stvari, samo ako imaju u sebi srca, plamena ljubavi i suza boli — stvari koje se zovu poezija . . .

I baš zbog toga je njegova muzika i našla toliki odziv u najširim društvenim krugovima.

Predbacivali su mu da računa na razne efekte, da je majstor pozornice, da traži jeftine uspjehe, da pogoduje instinktima publike i da je lukav.

Istina je da je imao silan osjećaj za kazališne efekte i duševna raspoloženja svojih lica, ali nije nikada komponirao s nekim odredjenim ciljem ili u odredjeno vrijeme, već samo onda kad bi mu došla inspiracija.

Kako je bio strastven lovac i športaš, to bi često mjesecima svakog dana odlazio u lov ili bi se vozio na svojim automobilima ili motornim čamcima, a da ne bi napisao ni jedne note, pa čak i u vremenu kad je radio na kojoj operi. Često bi, kad bi došao iz lova, još onako u lovačkom odijelu, sa crvenim rupcem oko vrata sjeo za klavir, uzeo olovku u usta i svirao a od vremena na vrijeme pisao, dok bi ostalo društvo u istoj sobi bez obzira bučilo toliko, da bi trebalo da ga po neki put stišava.

Obično je radio noću a često bi, kad bi već legao da spava, ustao i čitavu noć komponirao. Neki put bi mu u kavani iznenada došla inspiracija te bi ostavio čitavo društvo i otišao kući da radi.

»Meni je samo teško« — govorio je — »započeti da radim. Teško mi je naći muzičku atmosferu za operu, ali kad to nadjem posao je gotov i opera ide svojim tokom«.

Nemoguće je bilo nagovoriti ga da napiše nešto što nije odgovaralo njegovom umjetničkom shvaćanju i što ga nije dirnulo u srce, pa je zbog toga jednom odbio ponudu od milijun lira da napiše muziku za neki amerikanski film.

Libretisti su imali s njim velike muke a često i svadje i on je s njima po nekoliko godina radio na jednom libretu i stalno ga popravljao, dok sve ne bi bilo sastavljeno onako kako je to on muzički i scenski zamislio jer, kako se je jednom izrazio, muzičku dramu mora svaki gledaoc da vidi a ne da je čita.

Nikada nije zaboravljao, da muzika mora da pomogne da dramatska radnja dodje što više do izražaja.

Tako su libreto Bohème pisali pune dvije godine a muziku je on napisao za osam mjeseci.

»Kako mogu pisati« — govorio je — »muziku bez dobrog libreta? Ja nisam simfoničar i ne znam da pišem nego kad vidim pred sobom scensku sliku i kad vidim kako se moja živa bića kreću po pozornici, jer me je Bog dotaknuo s malim prstom i rekao mi: Piši za teatar i samo za teatar«.

On je sa svojim licima i duševno živio.

Jednom prilikom vozeći se automobilom prevrnuo se je u jedan duboki jarak tako da su žena i sin mislili da je mrtav, jer je ležao onesviješćen ispod automobila i nije davao znakove života. Kad su ga izvukli i kad se osvijestio, prve su mu riječi bile:

»Butterfly, moja mala!«

Poslije neuspjeha Butterfly pričao je kako ga je to teško dirnulo, jer ju je silno volio i dok je komponirao muziku s njom zajedno osjećao njenu veliku bol i čežnju, gledajući u duhu to malo, slatko i melanholično djevojče kako sjedi i spuštene glave strpljivo čeka . . .

Kad je završio oproštajnu pjesmu Mimi sa Rodolfom toliko su ga potresli oni žalobni i tmurni akordi, koji su pretskazivali njenu smrt, da je od uzbudjenja bio savladan i ostavši sam u tišini noći gorko je zajecao, jer se opraštao od onoga bića s kojim se je kroz toliko vremena bio saživio.

Pred smrt, kad je osjećao da mu nema spasa, stalno je govorio o Turandot i žalio se je što neće moći da je dovrši i jedina mu je utjeha bila što ju je Toscanini primio pod svoje sigurno okrilje.

D J E L A

LE VILLI

opera-balet u 2 čina, libreto od F. Fontane.

Lica: Guglielmo Wulf (bariton) — Ana, njegova kći (sopran) — Roberto (tenor).

Brdjani i brdjanke, Villi, duhovi i muzikanti.

Dogadja se u Crnoj Šumi.

I. čin: Šumska ravnica u proljeće. Pred Wulfovom se kućom pjeva i pleše. Roberto i Ana su vjereni i skoro treba da se vjenčaju. On se sprema na put u Mainz, jer mora da lično preuzme jedno bogato nasljedstvo. Oni se nježno opraštaju i Roberto joj se zaklinje na vjernost. Wulf ih blagosivlja a Roberto se oprašta od svih i odlazi.

(Opera počinje s efektnim preludijem a zatim slijede tokom čina veseli i svečani zbor; melodiozni valcer; Anina romanca; duet Roberta i Ane te konačno molitva Wulfa i zbora.)

II. čin: Simfonički intermezo. — Prolazi pogrebna povorka s Aninim mrtvim tijelom, koja je umrla od tuge, jer se Robert nije vratio već je upao u mreže jedne druge ženske. Dok nevidljivi glasovi pjevaju legendu o sudbini Villia, pozornica se pretvara u zimsku sniježnu noć. Sa svih strana dolaze Villi plešući a pred njima

lete divlji ognjeni plamenovi. Wulf žali za Anom te zazivlje Villi da se osvete Robertu. Kad on ode dolazi Roberto, satrven od grižnje savjesti, a glasovi Villia ga progone. Kuca na Aninim vratima misleći da je živa, ali ga glasovi Villia tjeraju. U očajanju moli milost Božju i proklinje onu koja ga je zavela da je zaboravio na Anu. Pojavljuje se Ana kao duh i predbacuje mu nepravdu koju joj je nanio. On zaziva smrt i s raširenim rukama poleti Ani u naručaj a Villi ih odvode u divljem plesu. Roberto se izbezumljen vraća, ali u to navale Villi i kad on hoće da pobjegne Ana mu zakrči put i uvede ga u njihovo kolo našto on pada mrtav moleći Anu za milost. Ana spasena odlazi sa Villima a Wulf veliča pravednost božju.

(Izmedju I i II čina je muzički vrlo dobro obradjen simfonijski intermezzo, zatim slijede Wulfov recitativ i arija, tužna Robertova arija, duet Roberta i Ane i konačno zborovi duhova i Villia.)

EDGAR

Lirska drama u 3 čina, libreto od F. Fontane.

Lica: Edgar (tenor) — Gualtiero (bas) — Frank, njegov sin (bariton) — Fidelia, njegova kći (sopran) — Tigrana (mezzosopran).

Seljaci, seljanke, kurtizane, gosti, vojnici, samostanci, djeca, sluge i narod.

Dogadja se u Flandriji 1302. godine.

I čin: Trg u jednom flandrijskom selu. Zora je. Narod ide na rad. Fidelia probudi Edgara koji spava pred krčmom. Ona je zaljubljena u njega te mu baci bademovu grančicu pa pobjegne a on otrči za njom. Dolazi Tigrana i kad se Edgar vrati ona nastoji da ga zavede ali on pobjegne u kuću. U to dodje Frank, koji je do ludila zaljubljen u Tigranu, te je muči s ljubomorom ali ga ona prezirno odbija. Narod moli pred crkvom a Tigrana izazovno pjeva jednu profanu pjesmu a kad navale na nju pojavi se Edgar i zaprijeti da će sve poklati i zapaliti svoju kuću. Zatim udje u kuću i odmah se vrati sa gorućom bakljom te je baci u kuću i uhvati Tigranu da je odvede sa sobom. Kad im Frank zakrči put oni dvojica hoće da se potuku na noževe ali ih spriječe Fidelia i Gualtiero. Edgar hoće ponovno da odvede Tigranu a kad Frank opet to spriječi oni se potuku i pri tom Frank bude ranjen. Tigrana odvodi Edgara a Frank i ostali je prokunu dok Edgarova kuća gori.

(Poslije nekoliko taktova počinje čin sa lijepim zborom, zatim slijedi Fidelijina melodiozna romanca; muzičko-koloristički interesantan nastup Tigrane; vrlo dobro instrumentirana Frankova arija; zbor sa upadom Tigrane; muzikalno efektno ilustrirana scena dvoboja i finale.)

II. čin: Na terasi jedne sjajne palače Edgar se sa tugom sjeća Fidelijine ljubavi i odbija Tigranu, koja hoće da ga posve priveže uz sebe. U daljini prolazi četa vojnika i Edgar ih poziva na čašu vina. Dolazi Frank, vodja te čete i kad prepozna Edgara i Tigranu hoće da ode, ali ga Edgar zadrži i moli da ga odvede sa sobom da na polju časti opere sramotu u koju je zapao. Tigrana pokušava da ga zadrži, ali je Edgar odbija i odlazi sa Frankom a Tigrana mu zaprijeti osvetom.

(U početku je velika Edgarova arija, zatim Tigranina arija; zbor vojnika i marš te Edgarov oproštaj od Tigrane.)

III. čin: Pred bedemima jedne tvrdjave u blizini grada Courtray. Dolazi Edgarova pogrebna povorka i za lijesom stupaju jedan fratar sa pokrivenim licem i Frank a medju ostalim narodom Fidelia sa ocem. Fidelia žali za Edgarom a vojnici mu se zaklinju na vjernost. Edgar je bio postao zapovjednik vojske i dok Frank veliča njegovu hrabrost i zasluge fratar postrance nabraja nekima njegova zla djela. Kad ga Frank pozove na odgovornost on kaže, da mu je Edgar to naredio i ponovno glasno priča kako je Edgar zapalio kuću, napadao i izazivao svakoga, živio od novca koji je Tigrana kao kurtizana zaradjivala i mnoge putnike u šumi svog dvorca ubio. Svi se zgražaju i navale na lijes ali ih Fidelia spriječi i obrani Edgarovu uspomenu. Kad svi ganuti odu ona pospe lijes sa cvijećem i odlazi sa ocem. Dolazi Tigrana i žali za Edgarom. Frank i fratar joj udvaraju i pokazuju razne dragulje a kad joj fratar izjavi ljubav i obeća joj jedan vrlo skupocjeni nakit, ako izvrši jednu njegovu želju, ona pristane. Na znak uzbune skupe se vojnici i fratar ponovno napadne na Edgara kao izdajicu domovine. Kad Tigrana, po nagovoru fratra, to potvrdi, vojnici navale na lijes ali ne nadju mrtvaca već samo komade željeza. Sada fratar svuče odijelo i pojavi se Edgar u ratničkoj opremi. Fidelia mu poleti u zagrljaj. Edgar tjera Tigranu a zatim zagrli Fideliu i odlazi s njom. Tigrana skoči i neprimjetno je probode a Fidelia pade mrtva. Vojnici odvode Tigranu na smrt a ostali kleknu i mole nad Fidelijinim mrtvim tijelom.

(U početku je pogrebni zbor, zatim slijedi nježna Fidelijina arija; Frankova arija; ljubavni duet Fidelije i Edgara (fratra); scena dolaska Tigrane; tercet Tigrane, Franka i fratra te finale.)

MANON LESCAUT

Lirska drama u 4 čina.

Lica: Manon Lescaut (sopran), — Lescaut, njen brat, seržan kraljevske garde (bariton) — Vitez Des Grieux (tenor) — Geronte de Ravoir, glavni zakupnik poreza (bas) — Edmondo, student (tenor) — Gostioničar (bas) — Muzikant (mezzosopran) — Učitelj plesa (tenor) — Užigač fenjera (tenor) — Seržan strijelaca (bas) — Pomorski kapetan (bas) — Vlasuljar (nijema uloga).

Muzikanti, stara gospoda i opati, djevojke, gradjani, seljaci i seljanke, studenti, kurtizane, strijelci i mornari.

Dogadja se polovinom XVIII vijeka.

I čin: Na trgu u Amiensu šetaju studenti, gradjani, vojnici, žene i djevojke. Edmondo pjeva o ljubavi a studenti mu se smiju i udvaraju djevojkama. Dolazi Des Grieux zamišljen i studenti ga bockaju da je sigurno nesretno zaljubljen a on im odgovara da ne zna za ljubav. Kako ga i dalje bockaju on se obrati nekim djevojkama sa ljubavnim riječima ali one vide da se on šali pa ga napuštaju. Odjednom zatrubi poštanski rog i kad diližansa dodje iz nje izidju Manon, Lescaut i Geronte. Studenti i Des Grieux se dive ljepoti Manone. Kad Lescaut i Geronte odu u gostionu Des Grieux se približi Manoni i pita je za ime te kad će otputovati, a ona mu kaže da se zove Manon Lescaut i da po želji roditelja putuje za samostan. On je od toga odvraća i kaže joj svoje ime te je moli da kasnije dodje a ona mu obećava da će doći pred večer. Ona odlazi a on oduševljen s njenom pojavom uvidja da se je zaljubio. Studenti ga bockaju a on srdit odlazi. Nekoje djevojke i studenti odu pred gostionu i zabavljaju se a drugi studenti sjednu da igraju

karte sa gradjanima. Lescaut priča Gerontu da je Manon njegova sestra i da odlazi u samostan ali da on to ne odobrava da ona sa osamnaest godina napusti život. Geronte skuje plan da otme Manon i pozove Lescauta na večeru u namjeri da ga opije i da tako lakše otme Manon a zatim odlazi. Lescaut ode da igra karte. Geronte se vrati i dogovori s gostioničarom da ovaj spremi kola koja će strjelovitom brzinom odvesti jednog gospodina i jednu djevojku u Pariz. To Edmondo prisluškuje i kad se Des Grieux vrati on mu sve kaže. Des Grieux do krajnosti uzbudjen moli Edmonda da mu pomogne. Manon se vraća i Des Grieux joj izjavi svoju žarku ljubav. Studenti u sporazumu sa Edmondom zadrže Lescauta kod kartanja a Des Grieux oda Manoni da Geronte hoće da je otme. Kad Edmondo javi da su kola Gerontova spremna za bijeg ona oklijeva ali je Des Grieux nagovori i oni odu. Geronte dolazi da pozove Lescauta na večeru a Edmondo mu javlja, da su Manon i Des Grieux pobjegli. Geronte bijesni a Lescaut pijan hoće da potrči za njima ali se predomisli i kaže Gerontu da će u Parizu naći opet Manon, jer on je bogat a ona ne voli siromaštvo. Studenti se podruguju sa Gerontom a Lescaut ga uhvati pod ruku i odvede u gostionu na večeru.

(Poslije nekoliko živahnih taktova čin počinje sa Edmondovom arietom i veselim zborom studenata i djevojaka, zatim slijedi Des Grieuxov melodiozni madrigal; ugodan pastorale kod dolaska Manone; graciozan duet kod susreta Manone i Des Grieuxa; Des Grieuxova topla i ljupka arija; zbor studenata; Edmondova arieta; srdačan duet Manone i Des Grieuxa te vrlo lijepi finale sa zborom na motiv madrigala.)

II čin: U elegantnom salonu Gerontove kuće u Parizu vlasuljar uljepšava Manon a Lescaut joj se divi i kaže

Iz partiture 2. čina Le Villi

joj da je to sve njegova zasluga što uživa u sjaju i bogatstvu i što se riješila siromašnog studenta. Manon ipak čezne za Des Grieuxom i pita Lescauta za njega te se žali što ga je napustila bez pozdrava i bez poljupca... Osjeća svu hladnoću sadanjeg sjaja i tužno se sjeća Des Grieuxove žarke ljubavi. Lescaut joj kaže da Des Grieux misli na nju i stalno pita za nju ali ne zna gdje je a on neće da mu kaže. Odao se je igri u nadi da dobije toliko novaca da je može opet uzeti k sebi. Manon ga žali i želi da joj se vrati. Dolaze muzikanti i pjevaju madrigal o ljepoti Manone. Kad oni odu dolazi Geronte sa drugom gospodom. Manon kaže Lescautu da joj je sve to dosadno, a ovaj ode da dovede Des Grieuxa. Ona s učiteljem plesa a zatim s Gerontom pleše menuet i svi joj se dive. Svi odu a ona se ispriča i ostaje da dočeka Des Grieuxa. Kad se on na vratima pojavi, ona mu presretna poleti u susret ali je on odbija i predbacuje joj nevjeru, a kad mu se ona baci pred noge on popušta i oni se predaju svojoj velikoj ljubavi. Tako ih zateče Geronte i predbacuje Manoni nezahvalnost za onu ljubav koju joj je iskazivao a ona mu stavi pred lice ogledalo da pogleda sebe pa onda njih dvoje. Geronte uvrijedjen odlazi zaprijetivši joj da će se skoro vidjeti. Manon se veseli slobodi a Des Grieux je opominje da bježe. Ona okllijeva, jer joj je žao da ostavi sav taj sjaj i bogatstvo. Lescaut javlja da je Geronte prijavio Manon i da se već približuje straža koja će je odvesti u progonstvo te ih poziva da bježe. Des Grieux takodjer požuruje ali Manon ne zna što da počne, jer joj je teško ostaviti sve ove dragulje. Tada u najvećoj žurbi pokupi razne dragocjenosti i sakrije ih pod kaput. U to se na vratima pojavi Gerante sa vojnicima. Manoni se od straha prospu sve dragocjenosti. Seržan uhapsi Manon a Des Grieux izvuče sablju ali ga Lescaut razoruža, jer tko će tada spasiti Manon ako i njega uhapse.

Manon odvode a Lescaut teško zadrži očajnog Des Grieuxa.

(U početku je graciozna scena uljepšavanja Manone, zatim slijedi Lescautova arija; Manonina ekspresivna nostalgična arija; nježni madrigal; vrlo elegantni menuet; strastveni melodiozni duet Manone i Des Grieuxa; tercet Manone, Des Grieuxa i Lescauta te konačno vrlo efektno ilustrirani finale.

Prije početka III čina je veoma lijepi simfonički intermezzo.)

III čin: Trg pred lukom u Havreu na kojem je tamnica u kojoj je zatvorena Manon. Lescaut kaže Des Grieuxu da je podmitio stražu da oslobodi Manon. Zatim kuca na prozor tamnice i kad se pojavi Manon Des Grieux joj pridje i zaklinje se da je neće nikada napustiti te je preklinje da pobjegne, jer je na vratima čeka Lescaut. Manon to obeća ali u to pukne puška — plan je otkriven. Des Grieux hoće da dočeka stražu i da navali na nju ali ga Manon i Lescaut od toga odvrate i Lescaut ga odvuče sa sobom. Sa svih strana dotrči svjetina i kapetan naredi da izvedu kažnjenice na ladju. Dok ih po imenu prozivaju i one prolaze svjetina stavlja svakovrsne primjedbe na njihov račun, a kad izvedu Manon njena ljepota pobudi opću pažnju i sažaljenje. Ona i Des Grieux se tužno opraštaju a kad nju odvedu na ladju on plačući izmoli od kapetana da ga prime na ladju kao mornara a zatim poleti k Manoni koja ga dočeka s raširenim rukama.

(Dok se Manon, Des Grieux i Lescaut dogovaraju o bijegu muzika tužno opisuje njihovo duševno stanje, zatim slijedi arieta užigača fenjera; vrlo efektno ilustrirana scena deportacije; Des Grieuxova arija očajno strastvena i puna čežnje te konačno snažni finale sa motivima oproštaja Manone i plača Des Grieuxa za njom.)

IV čin: Po beskrajnoj pustinji u New Orleansu lutaju poderani i iznemogli bjegunci Manon i Des Grieux. Ona konačno posve klone a Des Grieux je očajan miluje i ljubi joj zlatnu kosu. Manon traži malo vode da ugasi žedju, jer ima vrućicu. Des Grieux zazivlje pomoć božju a zatim je položi na jedan brežuljak i ode da potraži neki izvor. Manon se zgraža nad svojim prošlim životom i nesretnom sudbinom te očajno čezne za životom. Des Grieux se vraća bez vode, jer nije mogao nigdje da je nadje. Ona mu nježno govori o svojoj velikoj ljubavi a on je privine k sebi kao da hoće da je otme smrti. Sa riječima: »Moja ljubav ne umire«, ona izdahne na njegovim rukama a on se grčevito plačući baci preko nje mrtve.

(U početku čina muzika ilustrira očajnu pustoš pustinje, zatim slijedi tužan duet Manone i Des Grieuxa; Manonina bolna arija; njihov oproštajni duet i konačno svečano turobni finale.)

LA BOHEME

Scene iz »La vie de Bohème« od Henry Murgera u 4 slike, libreto od G. Giacosa i L. Illica.

Lica: Rodolfo, pjesnik (tenor) — Schaunard, muzičar (bariton) — Benoit, vlasnik kuće (bas) — Marcello, slikar (bariton) — Colline, filozof (bas) — Mimi (sopran) — Alcindoro, državni savjetnik (bas) — Musetta (sopran) — Parpignol (tenor) — Carinski seržan (bas).

Studenti, krojačice, gradjani, trgovci i trgovkinje, prodavci, vojnici, konobari, djeca i t. d.

Dogadja se u Parizu oko 1830. godine.

I slika: U hladnom potkrovlju stanuju Rodolfo i Marcello. Da se ugriju bacaju u peć Rodolfove drame. Dolazi Colline sa svježnjem knjiga bijesan što nije mogao da ih založi, jer je badnji dan. Dva dječaka donose drva, vina, jela i cigareta a za njima ponosno nastupa Schaunard bacajući po podu novac, koji ostala trojica kupe. Schaunard kaže da je taj novac dobio od jednog Engleza čiju je papigu kroz tri dana podučavao u muzici i na koncu ju, da je se riješi, otrovao. Svi se vesele i otvaraju flaše a Schaunard sakrije jelo za gore dane, jer danas je badnji dan pa će večerati vani. Dok oni piju dolazi Benoit i traži stanarinu. Oni ga napiju a kad im on tada oda jednu svoju ljubavnu pustolovinu prividno se skandaliziraju, što on kao oženjen čovjek traži takove pustolovine i izbace ga napolje ne plativši mu ništa. Rodolfo ostaje da dovrši članak za novine dok ostala trojica odu da provedu badnju veče u svom stalnom lokalu kavani »Momus« u Quartier Latinu. Čim su oni otišli a Rodolfo počeo da piše zakuca netko na vratima. Dolazi Mimi da traži žigice, jer joj se utrnula svijeća. Spopadne je kašalj i mala nesvjestica, pri čemu joj ispadne iz ruke svijeća i ključ. Rodolfo je sjedne na stolicu i polije s vodom po licu a zatim joj dade čašu vina. Kad joj zapali svijeću ona ode ali se za čas opet pojavi na vratima, jer je izgubila ključ od sobe. Pri tom joj vjetar ponovno ugasi svijeću. Oboje u tami traže ključ. Rodolfo ga nadje ali ga sakrije u džep te traži dalje i pri tome naidje na njenu ruku. Sada oni jedno drugom pričaju svoj život, svoje boli i svoje nade. Prijatelji iz vana dozivaju Rodolfa a kad im on kaže da nije sam oni odu pozivljući ga da dodje u kavanu Momus. Konačno Mimi i Rodolfo jedno drugom izjave ljubav i pod ruku odlaze.

(Slika počinje sa jednim kratkim motivom koji karakterizira bohemski život a zatim slijedi dialog Rodolfa i

Marcella sa Rodolfovom ljupkom arietom; muzički vrlo plastično ilustrirana scena dolaska Schaunarda i radost njegovih drugova; muzikalno komična scena sa Benoitom; nježne i melodiozne arije Rodolfa i Mimi te njihov ljupki završni duet.)

II slika: U Quartier Latinu pred kavanom »Momus« na badnju večer. Sve vrvi od svijeta. Rodolfo kupi Mimi jednu kapicu a zatim je predstavi prijateljima koji je srdačno prime. Parpignol prodaje djeci igračke. Marcello je zlovoljan, jer je ugledao Musettu, svoju bivšu ljubovcu koju još uvijek voli, kako dolazi sa starim Alcindorom. Kad i Musetta njega ugleda nastoji na svaki način da se riješi svog kavalira. Konačno fingira bolove u nozi i dok Alcindoro žurno otrči sa cipelom k postolaru ona veselo poleti u Marcellov zagrljaj. Konobar donosi račun ali veselo društvo nema ni prebijene pare. U to dolazi vojna muzika i svi odu za njom dignuvši Musettu na ramena a kad se Alcindoro vrati ne preostane mu ništa drugo već da plati sav račun.

(U početku slike muzika plastično crta živahni ulični promet, zatim slijedi ljupki dialog Rodolfa i Mimi; Rodolfova arieta kojom pretstavlja Mimi; efektni zbor dječaka; nježna arieta Mimi o kapici; Musettin graciozni valcer; Marcellova arija na motiv tog valcera; septet Rodolfa, Mimi, Marcella, Musette, Schaunarda, Collinea i Alcindora te konačno marš vojne muzike sa veselim zborom.)

III slika: Na carinarnicu Barrière d'Enfer u rano jutro dolaze radnici i mljekarice. Iz obližnje gostione dopire pjesma i smijeh. Dolazi Mimi i pita za Marcella, koji u toj gostioni stanuje sa Musettom. Ona traži Rodolfa, koji ju je prošle noći napustio i kad Marcello dodje, žali

mu se na svoj nepodnosljivi život s Rodolfom i pita ga za savjet što da radi. On joj kaže da je Rodolfo kod njega a kad baš u to on izlazi iz gostione Marcello sakrije Mimi iza ugla odakle ona prisluškuje njihov razgovor. Na predbacivanje Marcellovo Rodolfo odgovara da je Mimi kokota i da je tako teško bolesna da on to više ne može da podnosi, jer ga grize savjest što joj u svojoj bijedi ne može da pomogne. Kad Mimi zakašlje Rodolfo je otkrije i nježno privine k sebi. Marcello ode u gostionu da vidi čemu se Musetta smije. Dok se Mimi i Rodolfo tužno sjećaju i opraštaju od ljubavi i prošlih sretnih dana Marcello i Musetta izidju iz gostione i svadjaju se, jer ona, pored sve ljubavi za njega, nastoji da na nedozvoljen način olakša bijedu svog bohemskog života. Medjutim su se Mimi i Rodolfo izmirili i zagrljeni odlaze.

(U početku slike muzika vjerno ilustrira zimsko jutro a zatim slijedi srdačan dialog Mimi i Marcella sa dirljivom arijom Mimi o svom nesretnom životu; Rodolfova žalosna arija o bolesti Mimi; duet Mimi i Rodolfa pun nježnosti i tuge koji se pri kraju slike sa upadom Musette i Marcella pretvara u kvartet.)

IV slika: U potkrovlju kao u I slici Rodolfo i Marcello hoće da rade ali ne mogu, jer čeznutljivo misle na svoje dragane koje su ih napustile. Musette je uvukla Mimi u vrtlog svog raskalašnog života. Schaunard i Colline donose nešto jela i svi sjednu za stol i fingiraju da su na nekoj bogatoj gozbi a zatim igraju četvorku, pri čemu se Schaunard i Colline posvade i sa žaračem i ožegom potuku u dvoboju. Odjednom uleti Musetta i javlja, da je Mimi vani i da je bolesna. Rodolfo i Marcello potrče, dovedu je i polože na krevet. Mimi je sretna što je Rodolfo opet kod nje a Musetta ostalima opisuje njeno teško stanje. Ona je teško bolesna i došla je da umre kod

Rodolfa. Svi su duboko ganuti tako da Musette ode da joj kupi muf, koji ona toliko želi da ugrije ruke, a Marcellu daje naušnice da ih proda i da za Mimi kupi neku okrepu i pozove liječnika. Kad oni dvoje odu, Colline se oprašta od svoga zimskog kaputa i odnosi ga u zalagaonicu. I Schaunard izlazi van a Mimi i Rodolfo ostaju sami. Mimi se nježno oprašta od Rodolfa a zatim se oboje sjećaju sretnih dana svojeg prvog poznanstva. Kad Mimi klone Rodolfo krikne a tada udje Schaunard a malo zatim Musette i Marcello sa mufom i lijekom. Mimi zadovoljna uvlači u muf svoje ruke i neprimjetno izdahne. Musette moli Bogorodicu za njeno ozdravljenje. Schaunard ustanovi da je Mimi mrtva te to potiho kaže Marcellu. Colline donosi novac i stavlja ga na stol. Svi su duboko potreseni a kad Rodolfo iz držanja prijatelja sazna tragičnu istinu, očajno plačući baci se na mrtvu Mimi.

(U početku slike muzika opisuje veseli i teški bohemski život, zatim slijedi melodiozni duet Rodolfa i Marcella; karakteristična scena večere, četvorke i dvoboja; tužan dolazak Mimi; Collineova dirljiva arija kaputu; oproštajna arija Mimi puna nježnosti i neizrecive tuge; reminiscencije Rodolfa i Mimi na prošle sretne dane i konačno snažni finale sa motivom oproštajne arije Mimi.)

TOSCA

Melodrama u 3 čina, libreto od G. Giacosa i L. Illica.

Lica: Floria Tosca, slavna pjevačica (sopran) — Mario Cavaradossi, slikar (tenor) — Barun Scarpia, šef policije (bariton) — Cesare Angelotti (bas) — Crkvenjak (bariton) — Spoletta, policijski agent (tenor) — Sciarrone, žandarm (bas) — Tamničar (bas) — Pastir (dječji glas).

Jedan kardinal, sudac, krvnik Roberti, jedan pisar, jedan oficir i jedan seržan.

Vojnici, agenti, dame, plemići, gradjani, narod i t. d.

Dogadja se u Rimu juna 1800. godine.

I čin: U crkvu Sant'Andrea alla Valle u Rimu ulazi Angelotti, bjegunac iz zatvora tvrdjave Sant'Angelo i traži u škropionici ispod Bogorodičina kipa ključ kapele, koji mu je tu po dogovoru trebala da ostavi sestra markiza Attavanti. To je ona »neznanka«, koja dolazi da se moli pred Madonom da može da ostavi bratu ključ i žensko odijelo, a koju je Mario uzeo za model slike Marije Magdalene koju baš sada u crkvi slika. Kad Angelotti ode u kapelu Attanvanti dolazi crkvenjak i kad zvono zazvoni on klekne i moli »Angelus«. U to dodje Mario i odkrije sliku a crkvenjak u njoj prepozna »neznanku«. Mario počme da slika i pri tom usporedjuje lik »neznanke« na slici sa slikom Tosce koju drži u ruci. Crkvenjak se zgraža nad tolikim bestidnim bezvjerstvom i krsteći se odlazi. Iz kapele izlazi Angelotti i Mario u njemu prepozna bivšeg konzula propale rimske republike i svog prijatelja. Kad iz vana Tosca doziva Maria ovaj otpravi Angelottia u kapelu. Ulazi Tosca i kako je čula razgovor i nečije korake to je ljubomorna i pita Maria za onu ženu s kojom je sada govorio. Kad je on umiri ugovore sastanak na večer poslije opere, a ona mu dočarava idilu njihove vile. Tosca na slici prepozna lik markize Attavanti te je ljubomorna a kad je Mario uvjeri u svoju ljubav i obeća joj da će do noći raditi ovdje i da nijedna žena neće doći, ona umirena ode. Mario dozove Angelottia, koji uzme ispod kipa odijelo, te mu obeća svoju pomoć od Scarpie kojeg i sam mrzi a zatim ga uputi da se sakrije u zdencu njegove vile. Kad pucanj topa navijesti da je bijeg otkriven, oni obojica žurno odu. Dolazi crkvenjak sa nekoliko samostanaca i dječaka i svi se vesele i plešu, jer je navodno Bonaparte potučen. U to upada Scarpia sa agentima i posvuda traže Angelottia, jer mu ovamo vodi trag. Scarpia nadje u kapeli lepezu sa grbom markize Attavanti a prepozna je i na slici. Zatim ispituje crkvenjaka i od njega dozna da je slikar one slike Mario Cavaradossi, Toscin ljubavnik. Sad mu je jasno da je Mario pomagač Angelottiev, a kako i Scarpia čezne za Toscom to mu je ovo najbolja prilika da Maria od nje zauvijek odstrani. Tosca se vraća da javi Mariu da se na večer ne mogu sastati, jer ona mora da pjeva na svečanosti u slavu pobjede nad Napoleonom. Scarpia je dočeka i galantno joj pruži svete vode i u razgovoru probudi sa lepezom u njoj ponovno ljubomor i ujedno nastoji dobiti njenu naklonost. Tosca uzbudjena i očajna odlazi da iznenadi ljubavnike a Scarpia pošalje za njom Spolettu da je uhodi. Dok Scarpia sa čeznutljivom strašću misli na to kako će zadobiti Toscu i riješiti se Maria, ulazi procesija i kardinal blagoslivlje narod a svi, zajedno sa Scarpiom, zapjevaju Te Deum u slavu pobjede.

(Tri snažna akorda na početku čina ilustriraju Scarpijin perfidni karakter, zatim slijedi graciozni »allegretto« kod dolaska crkvenjaka i njegova molitva; velika

Marieva arija; Toscina arieta; Marieva nježna arija i njegov duet sa Toscom; pjesma i balet samostanaca i dječaka; efektni susret Scarpie i Tosce; Toscina melanholična arieta; Scarpijina cinička arija te grandiozni finale sa Te Deumom.)

II čin: U svojoj sobi u palači Farnesse Scarpia kasno u noći večera i misli na Toscu te se veseli kako će sutra pogubiti i Angelottia i Maria. Iz vana se čuje svirka te pjevanje zbora a zatim Tosce u slavu pobjede. Scarpia daje Sciarroneu poziv za Toscu da poslije koncerta dodje k njemu a zatim sadistički uživa u pomisli kako će mu se ona podati da spase Maria. Spoletta mu javlja da nije našao Angelottia ali da je uhapsio Cavaradossia, jer mu se činio sumnjivim. Dovode Maria koji drsko sve poriče, a kad u to dodje Tosca on joj potiho kaže, da ne oda ništa. Maria odvode na torturu. Scarpia u razgovoru ispituje Toscu ali ona ništa ne odaje. Kad Mario jaukne ona moli milost za njega a Scarpia joj kaže da ga ona može spasiti na što ona pristane. Scarpia naredi da prestanu s mučenjem i traži od Tosce da mu kaže gdje je Angelotti ali joj Mario dovikuje da šuti i ona neće da oda. Tada Scarpia naredi ponovnu torturu i kad Mario jednom užasno krikne ona izda Angelottievo skrovište — u zdencu u bašti ... Maria donose posve iznemoglog i kad iz naredjenja Scarpie Spoletti sazna da je Tosca odala skrovište bjegunca odbaci je od sebe. Sciarrone javlja o pobjedi Napoleonovoj kod Marenga a Mario zapjeva pjesmu slobode i napadne Scarpiu tako da ovaj naredi da ga odvedu na stratište. Tosca moli milost i pita Scarpiu uz koju cijenu bi ga oslobodio, a on joj kaže samo uz cijenu njene naklonosti. Kad hoće da je zagrli ona ga s odvratnošću odbija. Iz vana se čuje udaranje bubnjeva, to se priprema Marievo pogubljenje. Tosca klečeći moli ponovno Scarpiu za milost ali on

kaže da će to učiniti samo ako mu se ona poda. Kad Spoletta javi da se je Angelotti objesio a da je za Marievo pogubljenje sve spremljeno, ona iscrpljena pristaje, a Scarpia daje Spoletti nalog da Maria ubiju tobože samo prividno što Spoletta razumije i odlazi. Tosca traži da joj Scarpia izda pasoš za nju i Maria. Dok on to piše ona dohvati sa stola nož a kad on napiše i hoće da je zagrli ona ga probode i on umire. Zatim mu iz ukočene ruke istrgne pasoš, postavi na prsa križ a sa svake strane tijela po jednu svijeću i natraške lagano izlazi.

(Ovaj je čin pun snažnih dramatskih momenata. U početku je efektan Scarpijin monolog, zatim Toscina »cantata« na koncertu; Scarpijina melodiozna arija; Toscina velika žalosna arija; muzički karakteristična scena pisanja pasoša i finale sa Scarpijinim motivom iz početka I čina ali sada u laganom i tihom tempu.)

III čin: Na platformu tvrdjave Sant'Angelo dovode Maria. Tamničar ga pita da li želi svećenika ali on to odbija i moli ga da odnese jedno pismo Tosci a za nagradu mu daje prsten, jedino što mu je od svega bogatstva ostalo. Zatim piše pismo za Toscu, bolno se sjećajući lijepih dana njihove ljubavi. Dolazi Tosca i kad mu ispriča što se je dogodilo on ljubi njene nježne ruke koje su se uprljale krvlju da njega spasu. Oni se predaju svojoj ljubavi a ona mu preporuča da kao mrtav pade kad vojnici pucaju. Dolaze vojnici i pucaju u Maria a on padne. Kad vojnici odu Tosca ga poziva da ustane, ali uzalud — on je mrtav. Ona se očajna baci na njega, a u to se čuju glasovi, jer je ubistvo otkriveno, i kad Spoletta sa vojnicima dodje i hoće da je uhvati ona ga odgurne i sa ograde tvrdjave skoči u ponor.

(Divan preludij na početku čina ilustrira budjenje dana a zatim slijedi melodiozni pjev pastira; Marieva

velika melodiozna arija; Toscina arija; Marieva nježna arija; veliki i efektni duet Tosce i Maria; tužna scena smrti i finale sa motivom Marieve velike arije iz početka ovog čina.)

MADAME BUTTERFLY

Japanska tragedija u 2 čina (3 dijela), libreto od L. Illica i G. Giacosa.

Lica: Madame Butterfly (Cio-Cio-San) (sopran) — Suzuki, njena dvorkinja (mezzosopran) — Kate Pinkerton (mezzosopran) — B. F. Pinkerton, poručnik mornarice USA (tenor) — Sharpless, konzul USA u Nagasakiu (bariton) — Goro, nakodo (tenor) — Princ Yamadori (tenor) — Stris Bonzo (bas) — Yakuside (bariton) — Carski komesar (bas) — Ženidbeni činovnik (bas) — Majka Buterflyeve (mezzosopran) — Tetka (mezzosopran) — Sestrična (sopran).

Rodjaci, prijatelji i prijateljice Cio-Cio-San i sluge.

Događa se u Nagasakiu u sadašnje vrijeme.

I čin: Na brežuljku iznad Nagasakia. Posrednik Goro pokazuje Pinkertonu kućicu koju je ovaj kupio za stan male gejše Cio-Cio-San, koju namjerava da oženi po japansku na 999 ljeta a može da se rastavi kad hoće. Zatim mu predstavlja buduću služinčad. Dolazi Sharpless i kad mu Pinkerton priča svoju namjeru on ga od toga odvraća i uvjerava da se je mala iskreno u njega zaljubila, ali Pinkerton sve to lakoumno shvaća i ne odustaje od toga. Iz daljine se čuje glas Butterfly koja dolazi sa prijateljicama i rodbinom. Iz razgovora s njom Sharpless i Pinkerton doznaju da joj je otac umro a da je njoj

tek petnaest godina. Rodbina se divi Pinkertonu i po nalogu Butterfly pada pred njim ničice a ona mu sve redom predstavlja. Kad dodje ženidbeni činovnik spremaju sve za svečani čin a Butterfly ostavši sama sa Pinkertonom pokazuje mu razne svoje stvarčice i nož s kojim je njen otac po nalogu Mikada počinio samoubistvo — harakiri. Obavi se vjenčanje i svi piju u zdravlje mladenaca. Dolazi stric Bonzo i prokune Butterfly što se je odrekla vjere svojih otaca. Svi se zgražaju a Pinkerton ih otjera a zatim nježno tješi Butterfly dok se ona posve ne umiri. Pod divnim nebom orijentalne noći u bašti punoj cvijeća i krijesnica mladenci se predaju svojoj ljubavi i zagrljeni odlaze u kućicu...

(Čin počinje sa energičnim i svečanim »fugatom«, zatim slijedi briljantan duet Pinkertona i Scarplessa sa srdačnom himnom Americi; Pinkertonova graciozno-lakoumna arieta iza koje slijedi opet duet njih dvojice; vrlo melodiozna pjesma Butterfly pri nastupu sa ženskim zborom; dialog pri prvome susretu Butterfly i Pinkertona; zbor rodjaka; drugi dijalog izmedju Butterfly i Pinkertona; scena vjenčanja i napitnica poslije toga; scena prokletstva i konačno veliki nježni ljubavni duet Butterfly i Pinkertona sa patetičkim largom.)

II čin (1. dio): Tri godine su prošle. Butterfly je rodila dijete ali se Pinkerton ne javlja. Ona ga ipak u svojoj kućici strpljivo čeka u potpunom uvjerenju da je on nije zaboravio i da će se njoj vratiti. Dolazi Sharpless da Butterfly oprezno pripremi na to da mu je Pinkerton pisao da će doći sa ženom. Princ Yamadori je prosi ali ga ona uljudno odbija. Sharpless joj čita pismo Pinkertonovo a Butterfly je sva sretna, jer on uslijed velikog sažaljenja nema odvažnosti da joj sve pročita već samo to da se Pinkerton za nju interesira. Kad je Sharpless

nagovara da prihvati Yamadorievu ponudu ona se na njega uvrijedi, jer i ako je Pinkerton moguće na nju zaboravio ne može da zaboravi na dijete. Sharpless nije ni znao za dijete i kad ga vidi kaže da će to javiti Pinkertonu te ožalošćen odlazi. Butterfly hoće da navali s nožem na Gora, koji širi vijest da se ne zna tko je otac djeteta a kad on moli za milost ona ga otjera. Malo kasnije pucanj topa navijesti dolazak jedne ratne ladje. Butterfly je izvan sebe od radosti i sreće kad s dalekozorom ustanovi da je to Pinkertonova ladja. Uz pomoć Suzuki posipa posvuda cvijeće. Zatim pripremi sebe i dijete i sa njim i Suzuki sjedne do vrata da dočeka dolazak ljubljenog muža. Suzuki i dijete zaspu a Butterfly nepomična kao kip gleda u daljinu i čeka...

(Iza kratkog »allegretto mosso« slijedi Suzukina tužna molitva, zatim velika melodiozna arija Butterfly; divno muzički ilustrirana scena izmedju Butterfly i Sharplessa osobito efektna kod čitanja pisma; njena nježna i tužna pjesma djetetu; scena iza dolaska ladje puna veselja i sreće; graciozni duet Butterfly i Suzuki; scena priprema za doček i konačno divan preludij koji opisuje noć čežnje sa prigušenim zborom iz daljine.)

(2. dio) Nakon neprospavane noći Butterfly odlazi da se odmori noseći na rukama dijete i pjevajući mu uspavanku. Dolaze Sharpless i Pinkerton i iznenadjenoj Suzuki daju znak da šuti. Kad ona u bašti ugleda Kate, Sharpless joj kaže da je to Pinkertonova žena i moli je da im pomogne da pripremi Butterfly na to da izruči dijete, kojem treba osigurati budućnost. Pinkerton ugleda svoju sliku i sve pripreme za njegov doček te se gorko kaje zbog svoje lakoumnosti. Zatim se bolno oprašta od mjesta prošle sreće i ljubavi te odlazi, jer od uzbudjenja ne može da dočeka Butterfly. Butterfly, koja je čula glasove, dolazi

i traži posvuda Pinkertona, jer misli da se negdje sakrio, a kad ga ne nadje misli da je mrtav. Kad od Kate dozna žalosnu istinu i kad ona traži od nje dijete i obećava joj da će mu biti nježna, Butterfly utučena kaže da će ga samo Pinkertonu dati ako po njega dodje. Kate i Sharpless odu a ona odpravi Suzuki te izvadi očev nož i sprema sve za harakiri. Kad baš hoće da prereže sebi grkljan Suzuki gurne dijete u sobu a Butterfly odbaci nož i ganutljivo se oprašta od djeteta. Zatim zaveže djetetu oči i s nožem ode iza jednog zastora, te počini harakiri i vukući se po zemlji dodje do djeteta te ga poljubi. Pinkerton je iz vana doziva a odmah zatim udju on i Sharpless, našto Butterfly umire pokazujući na dijete. Pinkerton klekne nad njom a Sharpless plačući uzima dijete u naručaj.

(U početku je nježna uspavanka Butterfly djetetu, zatim slijedi tercet Suzuki, Sharplessa i Pinkertona sa njegovom tužnom oproštajnom arijom; turobna scena pripremanja na smrt; ganutljiva oproštajna arija Butterfly od djeteta i konačno pogrebna pjesma orkestra.)

LA FANCIULLA DEL WEST

(Djevojka sa zapada)

Opera u 3 čina, libreto od G. Civinini i C. Zangarini.

Lica: Minnie, gostioničarka u baru »Polka« (sopran) — Jack Rance, šerif u službi Unije (bariton) — Dick Johnson (Ramerrez), vodja španjolsko-amerikanske razbojničke bande (tenor) — Nick, konobar u baru (tenor) — Ashby, agent prevoznog društva Wells Fargo (bas) — Sonora (bariton), Trin (tenor), Sid (bariton), Bello

(bariton) — Harry (tenor) — Joe (tenor) — Happy (bariton) i Larkens (bas), kopači zlata — Billy Jackrabbitt, crvenokožac (bas) — Wowkle, Billyeva žena Indijanka (mezzosopran) — Jake Wallace, putujući pjevač (bariton) — Jose Castro, polutan, član Ramerrezove bande (bas) — Jedan poštar (tenor) — Ljudi iz logora kopača zlata.

Dogadja se u jednom logoru kopača zlata na podnožju Brda Oblaka (Cloudy Mountains) u Kaliforniji u vrijeme groznice za zlatom 1849./50.

I čin: U baru »Polka«. Kopači se veselo vraćaju s posla a zatim piju i igraju karte. Larkens čezne za domom. Rance je do ušiju zaljubljen u Minnie a Nick mu kaže da ona njega od svih najviše voli. Rance odlazi. Nekoji odlaze u plesnu dvoranu. Wallace čezne za majkom, koja je daleko, a Larkens plačući moli da ga odpreme kući na što mu drugovi sakupe novaca za put. Sida uhvate da vara na kartama i hoće da ga linčuju ali ga Rance, koji baš u to naidje, spase i za kaznu mu objesi na prsa jednu kartu s tim da ne smije da je skine ni da više uopće igra pod prijetnjom smrtne kazne. Dolazi Ashby u potjeri za Ramerrezom. Minnie poklanja bocu vina i svi piju u njeno zdravlje. Sonora se podrugiva Ranceu zbog njegove ljubavi za Minnie i oni se potuku ali ih ona rastavi. Minnie svi poštuju i vole, jer se ona za sve brine. Tada ona drži školu i čita Bibliju. Poštar donosi pisma iz domovine i svi ih čeznutljivo čitaju. Rance udvara Minnie i nudi joj zlata ako mu uzvrati ljubav, ali ona posve drugo očekuje od ljubavi. Dolazi Johnson sa sedlom ispod ruke i Rance ga izazovno pita za ime i razlog dolaska, jer nijedan stranac ne smije da dodje u logor. Kad ga Minnie srdačno pozdravi, Rance se bijesan udalji. Minnie i Johnson se sa zadovoljstvom sjećaju

svog prvog susreta. Rance draži kopače protiv Johnsona ali ih Minnie umiri. Zasvira valcer i Johnson i Minnie plešući odu u plesnu dvoranu. Ashby sa još nekolicinom dovodi Castru, koji odmah prepozna sedlo svog vodje i fiktivno obećava da će izdati Ramerrezovo skrovište, jer da ga i sam mrzi. Castru vežu i svi odlaze u potjeru za Ramerrezom a ostave Minnie da čuva zlato. Castro potiho kaže Johnsonu da se je dao uhvatiti samo da zavede progonitelje. Kad Castru odvedu Johnson ostane i razgovara s Minnie koja stekne u njega potpuno povjerenje. On je očaran njenom dobrotom i prostodušnoću. Kad izvana začuje zviždak svojih drugova Johnson odlazi obećavši Minnie da će je kasnije posjetiti u njenom stanu. Minnie ostaje sva sretna.

(Na početku čina muzika ilustrira život i karaktere ovih priprostih ljudi te njihovu osjetljivu čežnju za rodnom grudom, zatim slijedi Wallaceova nostalgična i dirljiva arija sa zborom; melodiozni recitativ čitanja Biblije; uzbudljiv dialog Minnie i Rancea; muzički elegantno ilustriran duet Minnie i Johnsona sa ljupkim motivom valcera te vrlo efektni finale sa motivom Minnie, koji se od fortissima, uz prigušen pjev tenorâ, postepeno gubi u skoro nečujni pianissimo.)

II. čin: U stanu Minnie. Wowkle ziba svoje dijete i dogovara se s Billyem o njihovoj ženidbi, jer Minnie to hoće. Minnie poruči jelo za dvojicu a zatim se sprema da dočeka Johnsona. Dolazi Johson i s udivljenjem je promatra. Oni se srdačno pozdrave i ona mu priča o tom kako provodi život. U ljetu jaši po livadama a po zimi podučava radnike. Johnson nježno traži od nje poljubac a ona mu se baci na grudi. Snježna vijavica otvori vrata a malo kasnije ih opet zatvori. Johnson mora da ide k drugovima. Kad se začuje pucanje Minnie ga ne pušta.

Nick i Sonora kucaju na vrata, zabrinuti za Minnie, jer je Ramerrez vidjen u blizini njene kuće. Ona sakrije Johnsona a zatim ih pusti unutra. Ulaze Nick, Sonora, Ashby i Rance te joj kažu da je njen plesač bio sam Ramerrez a kad ona ne vjeruje oni joj pokažu njegovu sliku. Odala ga je njegova ljubovca Nina. Kad svi odu ona dozove Johnsona i sa dubokim prezirom mu predbacuje da je došao da krade, a on joj kaže da je, od kako je nju upoznao, odlučio da živi poštenim životom. Ipak ga ona, i ako teška srca, odpusti, jer ne može da mu oprosti što joj je ukrao prvi poljubac a imao je drugu ljubovcu. Čim Johnson izidje pukne hitac i on onesviješćen pada s vanjske strane na vrata a ona ga uvuče u sobu i pomogne mu da se popne na tavan. Dolazi Rance i traži ga. Zatim silom zagrli i poljubi Minnie i dok ga ona tjera s tavana mu kapne na ruku kaplja krvi koja otkrije Johnsonovo skrovište. Ljubomorni Rance poziva ga da sidje a kad se Johnson uz pomoć Minnie polako spusti i onesviješten klone na stol, ona u skrajnjem očaju moli Rancea da igraju poker o nju i Johnsonov život. Ako ona dobije partiju Johnson je njen a ako on dobije oni su oboje njegovi. Rance pristaje i oni igraju. Kako ona gubi to joj pozli i moli ga da joj donese čašu whiskya, a dok on ode da donese ona zamijeni karte sa onima koje je prethodno sakrila u čarapu i tako dobije partiju. Rance bijesan odlazi a ona se iznemogla plačući baci na Johnsona.

(U početku čina muzika vrlo plastično ilustrira sniježnu vijavicu, zatim slijedi Wowklina harmonički interesantna indijanska uspavanka; scena oblačenja Minnie; melodiozna arija Minnie; osjećajni duet Minnie i Johnsona; muzički vjerno ocrtan opis penjanja Johnsona na tavan; dijalog Minnie i Rancea; muzički vrlo karakteristična scena igranja pokera sa motivima ljubavi i ljubomora te snažan i efektan finale koji ilustrira tjeskobno duševno stanje Minnie.)

III čin: U kalifornijskoj prašumi kopači progone Ramerreza, jer su bijesni na njega ne samo zbog toga što hoće da im odnese zlato, već što im je ukrao i srce Minnie. Rance je ogorčen što ne smije da ga izda. Nekoji dolaze i javljaju da su ga skoro uhvatili ali on je opet pobjegao na konju jednog od progonitelja. Konačno ga uhvate i dovedu na konju. Svi ga napadaju i osude na smrt na vješalima a on ih moli da to što prije izvrše i da ne kažu Minnie na koji je način umro. Kad ga dovedu ispod vješala začuje se zvižduk a u to dojaši Minnie te se s uperenim revolverom postavi izmedju njega i kopača. Zatim im nabraja sve dobro što im je učinila i kaže im da je Johnson njen i božji, da je »bandit« umro u njenoj kući a Johnson hoće da započne nov, pošten život. Rance uzalud buni kopače protiv nje. Oni ganuti od zahvalnosti predaju joj Johnsona. Minnie i Johnson se opraštaju od svih i od Kalifornije te zagrljeni odlaze u novi život a svi kopači plaču za Minnie.

(Prije početka čina je kratki melanholični preludij, zatim slijedi vrlo efektno ilustrirana potjera za Johnsonom koja kulminira u momentu kada ga uhvate; njegova melodiozna arija; osjećajna arija Minnie; ljupki duet Minnie i Johnsona te patetički finale sa motivom nostalgije iz prvog čina.)

LA RONDINE

(Lastavica)

Lirska komedija u 3 čina, libreto od G. Adamia.

Lica: Magda (sopran) — Lisette (sopran) — Ruggero (tenor) — Prunier (tenor) — Rambaldo (bariton) — Perichaud (bas) — Gobin (tenor) — Crebillon (basbariton) — Rabonnier (tenor) — Yvette (sopran) — Bianca (sopran) — Suzy (mezzosopran) — Direktor hotela (bas) — Jedan pjevač, jedan mladić, jedna grizeta, prva i druga žena. Gradjani, studenti, slikari, gospodje i gospoda, grizete, prodavačice cvijeća, plesačice i konobari.

Dogadja se u Parizu za vrijeme drugog carstva.

I čin: U elegantnom salonu Magdina stana u velikom društvu Prunier priča da je u pariškom elegantnom društvu u modi sentimentalna ljubav. Dok se ostali tome smiju Magda čezne da jednom osjeti strastvenu i istinsku ljubav. Sjeća se jedne vesele noći koju je provela kod Bulliera i kratkog idiličnog poznanstva s jednim mladićem. Prunier joj proriče da će kao lastavica odletjeti preko mora u susret svojoj ljubavi... Dolazi Ruggero, koji je danas prvi put u Parizu, te mu kazuju imena noćnih zabavišta a Lisette mu preporučuje Bulliera. On to zabilježi i odlazi a društvo se polako razilazi. Magda nadje papirić sa imenom »Bullier« koji je Ruggero zaboravio, te se tome obraduje i ode da se preobuče. Dolazi Prunier i izjavi Lisetti ljubav te zajedno s njom odlazi. Magda preobučena kao grizeta ode da jednom proživi ljubav.

(U ovom činu je Prunierova melodiozna arija, zatim Magdina pripovijest koja prelazi u jedan zanosni valcer i duet Lisette i Pruniera na kraju čina.)

II čin: U noćnom zabavištu »Bullier« zabavlja se veselo društvo. Ruggero sjedi sam a grizete ga izazivaju ali im on ne odgovara. Dolazi Magda i teškom mukom se oslobadja nasrtljivih mladića a kad im kaže da je došla na sastanak oni je odvedu k stolu za kojim sjedi Ruggero. Ona mu se izvinjava i hoće da ode ali on je zadrži i udvara joj. Kad oni odu da plešu ulaze Prunier i Lisette i zadju u vrtlog zabave. Magda i Ruggero izjave jedno drugom ljubav ali on još ne zna tko je ona. Lisette ih prepozna dok Prunier prepozna samo Ruggera. Kad Ruggero predstavi Magdu kao Paulette i Lisette posumnja da li je to Magda. Zaljubljeni parovi piju i ljube se a gosti ih slave. Dolazi Rambaldo, Magdin ljubavnik, i Magda se odkrije Prunieru te ga moli da odstrani Ruggera. Prunier zamoli Ruggera da odvede Lisettu a sam pokuša da pobjegne sa Magdom, ali mu ne uspije, jer je Rambaldo prepozna i otjera Pruniera a Magdu pita za razjašnjenje. Magda mu kaže da je medju njima sve svršeno, jer ona ljubi drugoga. Svi se gosti razidju a kad i Rambaldo ode dodje Ruggero i Magda mu pade u zagrljaj.

(Ovaj čin je skoro sav u znaku plesne muzike. Ipak je lijep duet Magde i Ruggera, zatim pjesma koju pjeva jedan glas iz daljine i konačno svršetak čina u kojem je pjesnički opisano radjanje dana.)

III čin: Na terasi jednog hotela Magda i Ruggero uživaju u svojoj ljubavi. On joj kaže da će je oženiti. Kad on ode ona se bori sama sa sobom da li da mu kaže ili ne svoju prošlost a zatim i ona ode. Dolaze Prunier i Lisette, koji su se posvadili, i Lisette hoće da se opet vrati k Magdi u službu. Kad Magda dodje prime je ponovno u službu. Prunier kaže Magdi da joj Rambaldo poručuje da mu se vrati, ali ona to odbija. Prunier se oprašta od

Magde i ugovori sastanak sa Lisettom te ode. Ruggero donosi pismo od majke u kojem ona blagoslivlja Magdu i moli ga da je umjesto nje poljubi. Magda ne prima taj poljubac i kaže mu da nije vrijedna da bude njegova žena, jer je ona bila plaćena ljubavnica. Moli ga da se rastanu ali on neće, jer ne može bez nje da živi. Ona ga uvjerava da tako mora da bude i uvjerava ga o svojoj vječitoj ljubavi. Ruggero je konačno shvaća a ona odlazi sa svojom tugom ponovno za svojom sudbinom . . .

(U ovom činu je vrlo lijep duet Magde i Ruggera, zatim duet Lisette i Pruniera; čitanje pisma i duet Magde i Ruggera pri kraju čina.)

TRIPTIHON

Opera u tri dijela.

I. IL TABARRO

(Plašt)

Libreto od G. Adamia.

Lica: Michele, gospodar ladje (bariton) — Giorgetta, njegova žena (sopran) — Luigi (tenor), Tinca (bariton) i Talpa (bariton), radnici na ladji — Frugola, žena Talpina (alt).

Radnici, jedan prodavač šlagera, midinete, jedan organist i dvoje zaljubljenih.

Dogadja se na Seini u Parizu u sadašnje vrijeme.

Čin jedini: Sa svoje ladje Michele gleda zalaz sunca a radnici pjevajući istovaruju tovar. Iz kabine izlazi Giorgetta i daje im piti. Jedan organist prolazeći svira a

Giorgetta pleše sa radnicima. Kad dodje Michele radnici se razidju. On je zlovoljan, jer opaža, da ga Giorgetta više ne voli i sluti da ljubi drugoga ali ne zna koga. Giorgetta pak već od duže vremena ljubaka sa Luigiem. Prodavač šlagera u daljini pjeva okružen midinetama. Dolazi Frugola a Michele ode. Frugola pokazuje Giorgetti sve što je preko dana sakupila u vreću. Radnici se opraštaju od Michelea koji je na čas došao a Luigi ostaje sa Frugolom i Giorgettom i sve se troje žale na težak život te sanjaju o ljepšoj budućnosti. Frugola i Talpa odlaze pjevajući. Kad Giorgetta i Luigi ostanu sami sjećaju se lijepih časova svoje ljubavi i žale se na svoju nesretnu sudbinu. Dolazi Michele i Luigi ga moli da ga odvede u Rouen a on mu kaže da ostane kod njega u službi. Kad Michele ode Giorgetta i Luigi ugovore sastanak na večer na ladji a kao znak da on može doći ona će upaliti žigicu. Luigi ode a Michele se vrati i pita Girgettu zašto ga više ne voli a ona mu kaže da ga voli, jer je dobar i pošten. On je potsjeća kako je bio sretan kad je ona prošle godine spavala na njegovoj ruci ljuljajući njihovo mrtvo dijete a on ih je nježno pokrivao sa svojim plaštem. Moli je da opet bude sva njegova kao i prije i kad hoće da je poljubi ona mu se otme i odlazi. Ulicom prolazi dvoje zaljubljenih i pjevaju. Michela muči ljubomor a ne može nikako da se dosjeti tko je Giorgettin ljubavnik ali da ga zna zagušio bi ga. Zatim izvadi lulu i zapali žigicu a u to skoči na ladju Luigi. Michele ga pograbi za vrat i kad mu Luigi prizna da ljubi Giorgetu on ga zaguši i njegovu lješinu zamota u svoj plašt. Kad Giorgetta poplašena dodje i želi da je Michele skrije pod svoj plašt on ga otvori i baci je na lješinu mrtvog ljubavnika.

(Preludij opisuje zalaz sunca na Seini i predskazuje tragičan svršetak, zatim slijedi živahni motiv dolaska

radnika; vesela Luigieva arieta; ljupka pjesma prodavača šlagera; Frugolina balata; duet Giorgette i Luigia; Michelova arija o prošloj sreći i njegov monolog te finale sa snažnim motivom plašta.)

II. SUOR ANGELICA

(Sestra Andjelika)

Libreto od G. Forzana.

Lica: Suor Angelica (sopran) — Knjeginja, njena tetka (alt) — Opatica i razne sestre samostanke (soprani, mezzosoprani i alti).

Dogadja se u jednom samostanu krajem 1600. godine.

Čin jedini: Na početku prikazan je život u samostanu. Sestre se mole Bogu i vesele suncu, raduju se sastrama koje po okolnim selima prose hranu i željno očekuju da im netko dodje u posjete. Već sedam godina skromno i pod strogim nadzorom živi u samostanu Angelica, bivša knjeginja Gualtieri, skrivajući bol koji je razdire. Njeguje cvijeće i sprema lijekove. Ona je u mladosti sgriješila i rodila nezakonito dijete. Dolazi joj u posjete tetka, ponosita i tvrda srca žena, koja joj je ostala mjesto roditelja te joj javlja da se vrši dioba obiteljskog imanja, jer joj se sestra Ana Viola udaje i to baš za onog istog čovjeka s kojim je Angelica sgriješila. To Angelici zadaje silan bol ali se svlada i traži od tetke samo to, da joj kaže kako je i kako izgleda njen ljubljeni sinčić. Tetka joj hladno kaže da je umro prije dvije godine. Angelica shrvana od velike boli pade ničice na zemlju a tetka odlazi. Zatim se Angelica u velikom monologu nježno oprašta od svoga djeteta, sestara i crkvice a zatim od trava skuha otrov i ispije ga. Umirući moli od Bogorodice milost i spas duši. Tada se dogodi čudo! Na vratima crkvice u mističnom svijetlu prikaže joj se Bogorodica sa jednim djetetom i uputi ga prema njoj a ona blaženo umire.

(Početak je sav u stilu crkvene muzike i mističnog samostanskog mira, zatim slijedi vrlo jako muzički ilustrirana scena izmedju Angelice i tetke; simfonički intermezzo; velika melodiozna arija Angelice i konačno scena »čuda«, puna čovječanskog osjećaja sa pjesmom Angelice i mističnim zborom andjela.)

III. GIANNI SCHICCHI

(Ivan Skiki)

Libreto od G. Forzana.

Lica: Gianni Schicchi (bariton) — Lauretta, njegova kći (sopran) — Zita, nazvana »stara«, Buosova bratučeda (alt) — Rinuccio, njen nećak (tenor) — Gherardo, Buosov nećak (tenor) — Nella, njegova žena (sopran) — Gherardino, njihov sinčić (sopran) — Betto di Signa, siromašni Buosov šurjak (bas) — Simone, Buosov nećak (bas) — Marko, njegov sin (bariton) — Ciesca, Markova žena (mezzosopran) — Maestro Spinellaccio, liječnik (bas) — Ser Amantio di Nicolao, notar (bariton) — Pinellino, postolar (bas) — Guccio, bojadisar (bas).

Dogadja se u Firenzi krajem XIII i početkom XIV vijeka.

Čin jedini: Spavaća soba Buosa Donatia. Bogati Buoso je umro a njegovi rodjaci kukaju i plaču oko njegove mrtvačke postelje. Betto proširi vijest da je Buoso oporučno ostavio sve svoje imanje jednom samostanu. Tada

svi traže oporuku i pri tom sve ispremiješaju, dok ju konačno Rinuccio ne nadje. Kad pročitaju oporuku i na najveće zaprepašćenje ustanove da je vijest bila istinita počnu da grde samostance i Buosa. Osobito je razočaran Rinuccio, koji se nadao da će sa nasljedstvom moći da oženi Schicchievu kćerku Laurettu. Dok razmišljaju kako bi se moglo pomoći Rinunccio kaže da je pozvao Schicchia, jer samo on može da pomogne. Svi se tome protive, jer on je došljak sa sela, ali ga Rinuccio hvali kao pametnog i lukavog čovjeka. Dolazi Schicchi sa Laurettom i Rinunccio i Lauretta ga mole da pomogne, jer o tom ovisi njihova sreća. Schicchi pročita oporuku i kaže da nema pomoći, ali se odmah zatim nečemu dosjeti i pita da li se zna da je Buoso umro. Kad mu odgovore da se ne zna, on naredi da mrtvaca odnesu u drugu sobu. U to netko zakuca na vratima. Spinelaccio hoće da posjeti Buosa ali mu svi kažu da mu je bolje a i sam Schicchi, oponašajući Buosov glas, moli ga da dodje na večer, jer sada hoće da se odmori. Schicchi naredi rodjacima da dozovu notara i da će on kao Buoso Donati napraviti novu oporuku u njihovu korist. Svi mu zahvaljuju i ljube ruke te se dogovaraju o razdiobi nasljedstva, ali mu ipak svaki sa svoje strane pojedinačno potajno obećava bogatu nagradu ako mu oporuči najbolje dijelove, što on svakome i obećava. Schicchi se obuče kao Buoso ali prije nego legne u krevet upozorava rodjake, da zakon onoga tko mjesto drugog napravi oporuku kao i njegove pomagače, kazni sa otkidanjem ruke i progonstvom. Kad legne u krevet dolazi notar sa svjedocima Pinellinom i Gucciom i Schicchi kao Buoso ostavlja novac i neke dijelove imanja podjednako rodjacima a glavne dijelove: mazgu, kuću u Firenzi i mlinove u Signi — svom dragom i odanom prijatelju Gianni Schicchiu. Rodjaci su uzbudjeni i kad notar i svjedoci

odu, svi navale na Schicchia tako da mu poderu i košulju te odnose sve do čega stignu, dok ih on konačno s batinom sve ne otjera. Na balkonu se Lauretta i Rinuccio predaju svojoj ljubavi a kad ih Schicchi ugleda sav sretan moli publiku da ona prosudi da li je Buosov novac mogao dospjeti u bolje ruke.

(Na početku muzika sa dva motiva, jednim veselim a jednim tužnim, opisuje nadu i strah rodbine zbog nasljedstva; zatim slijedi živahni motiv traženja oporuke; muzički efektno ilustrirana scena čitanja oporuke; Rinuccieva arija o Firenzi; Schicchiev nastup; tužan duet Laurette i Rinuccia; Laurettina svježe melodiozna arija; komična scena dolaska liječnika; Schicchiev monolog; pozdravna arija Schicchia i zbora Firenzi; muzički vrlo efektna scena oporučivanja; melodiozni ljubavni duet Laurette i Rinuccia te konačno muzički komično ilustriran Schicchiev »parlato«.)

TURANDOT

Lirska drama u 3 čina (5 slika), libreto od G. Adamia i R. Simonia.

Lica: Princeza Turandot (sopran) — Car Altoum (tenor) — Timur, svrgnuti tatarski kralj (bas) — Nepoznati princ (Calaf), njegov sin (tenor) — Liù, mlada ropkinja (sopran) — Ping, veliki kancelar (bariton) — Pang, veliki maršal (tenor) — Pong, veliki kuhar (tenor) — Jedan mandarin (bariton) — Mladi perzijski princ i krvnik (nijeme uloge).

Carska straža, krvnikovi pomoćnici, djeca, svećenici, mandarini, dostojanstvenici, osmorica mudraca, Turan-

dotine dvorkinje, vojnici, zastavnici, muzikanti, sjene pokojnika i svjetina.

Dogadja se u Pekingu u vrijeme priča.

I čin: Pred zidinama carskog grada Violette, na kojima su na stupovima nabijene glave pogubljenih prosaca, mandarin javlja narodu da će, prema starom zakonu, samo onaj prosac kraljevske krvi dobiti za ženu Turandot — »Čistu« — koji odgonetne tri zagonetke koje mu ona zada. Tko pak točno ne odgovori bit će pogubljen kao i perzijski princ koji će biti pogubljen kad izidje mjesec. Narod se uskomeša i navaljuje prema carskom dvoru da dozove krvnika. U toj gunguli obore starog Timura a kad Liù doziva u pomoć dotrči »nepoznati princ« (Calaf) i u njemu prepozna svog oca. Oni se obraduju ovom susretu, ali ne smiju da se odadu, jer ih obojicu progone uzurpatori Timurova prijestolja. Na zidinama se pojave krvnikovi pomoćnici sa jednom ogromnom sjekirom te je oštre. Calaf pita Liù zašto ona ima toliko samilosti prema starcu a ona mu odgovara za to, što joj se on, Calaf, jednom u kraljevskom dvorcu nasmješio. Kad izadje mjesec na zidinama se u žalobnoj povorci pojavi lijepi i mladi perzijski princ, koji ide na stratište. On se narodu smili i svi mole milost za njega i dozivlju Turandot. Calaf hoće da je vidi i prokune, ali kad se ona na balkonu dvorca pojavi očara ga njena ljepota. Ona naredi da se smaknuće izvrši, našto povorka krene. Calaf je planuo slijepom ljubavlju za Turandot pa ni samrtni krik princa, ni molbe Timura, ni plač Liù, ni odgovaranja i prijetnje triju maska — Ping, Pang i Ponga — ni pojava krvnika sa prinčevom odrubljenom glavom, ne mogu da ga odvrate od toga da ne udari u »gong«, i tim dozove Turandot, jer on vidi samo nju i slijedi svoju sudbinu. Povjerivši oca skrbi Liù Calaf tri

puta udari u gong i dozivljući Turandot, čeka da se ona pojavi.

(Čin počinje sa orkestralnim motivom Turandote koji poslije preuzme zbor, zatim kasnije slijedi motiv oštrenja krvnikove sjekire; široka i bujna melodija orkestra koja ilustrira princezinu okrutnost; magički nježan opis izlaska mjeseca; zbor odraslih i djece sa upadom Calafa koji se divi čaru Turandote; scena smaknuća, elegija prerane smrti, puna žalosne miline; muzički efektna scena triju maska sa turobnim zborom sjena poginulih prosaca; srdačna i tužna arija Liù; nježna Calafova arija; sekstet Liù, Calafa, Timura i triju maska te konačno finale u kojem su muzički ilustrirane sve opasnosti koje Calafu prijete.)

II čin: (1. slika): Pod jednim šatorom Ping, Pang i Pong žale se na svoju sudbinu, jer su oni sada samo krvnikovi ministri te čeznu za kućnim mirom i mole da dodje onaj tko će spasiti Kinu time što će sretno odgonetnuti zagonetke. Buka iz dvorca upozorava ih na početak tužne svečanosti zadavanja i odgonetavanja zagonetaka.

(Ova slika je predigra drugoj slici i čitava je jedan tercet Ping, Pang i Ponga, koji je i pored svoje jednostavnosti muzički vrlo izražajan — jedan deliciozni muzički »scherzo«.)

(2. slika): Na dvorištu carskog dvorca pred sakupljenim narodom i dostojanstvenicima donose osmorica mudraca zapečaćene zagonetke. Car tjera Calafa, jer neće da se dalje prolijeva krv, ali on ne odustaje. Mandarin ponovno proglašuje propis staroga zakona. Dolazi Turandot i kaže da ona ovim hoće da osveti svoju pretkinju Lo-u-ling, koju je pred više hiljada godina jedan

stranac nasilno odveo i ubio. Opominje Calafa da odustane od natjecanja, jer su tri zagonetke a samo jedna smrt, a nju i onako nitko neće nikada dobiti. Calaf usprkos svemu traži da odgonetne zagonetke. Kad mu ih Turandot zadaje on na prvu odgovara: »Nada«, na drugu: »Krv«, a na treću: »Turandot«. Zagonetke su točno odgonetnute. Narod se veseli a Turandot uzbudjena preklinje oca da je ne predaje strancu. Kad car kaže da je njegova zakletva sveta ona ga i dalje preklinje a Calafu kaže da ipak neće biti njegova. On joj odgovara da će je uzeti samo ako ga ona ljubi i da joj dade priliku da ga se riješi izjavljuje da će umrijeti ako ona do zore dozna njegovo ime. Turandot to prima a car i narod žele da Calaf pobijedi i uz svirku i pjev carske himne svi odlaze.

(U početku muzika majestozno ilustrira sjaj Sina Sunca, cara Altouma te dolazak i značenje mudraca i dostojanstvenika, kasnije slijedi Turandotina velika arija; muzički vrlo karakteristična scena davanja i odgonetavanja zagonetaka; svečani zbor u slavu Calafove pobjede; Turandotina arija; Calafova arija i konačno zbor sa kineskom carskom himnom.)

III čin (1. slika): U bašti dvorca glasnici javljaju da ove noći nitko u Pekingu ne smije da spava i da svatko tko zna strančevo ime mora da ga do zore javi pod prijetnjom smrtne kazne. Calaf se veseli kako će on kad svane dan princesi s poljupcem kazati svoje ime. Ping, Pang i Pong ga mole da im kaže svoje ime, jer im inače prijeti smrt, i dovode mu lijepe gole djevojke te mu nude zlato i dragulje i obećavaju da će mu pomoći da pobjegne. Kad on ni na šta ne pristaje, jer hoće samo Turandot, oni navale s bodežima na njega da ga ubiju. U to dovuku Timura i Liù a Calaf kaže da oni ne znaju njegovo ime.

Tada Ping dozove Turandot i kaže joj da ovi dvoje znadu strančevo ime a kad Calaf hoće da ih obrani ona primjeti na njemu neku promjenu i zapovjedi Timuru da kaže strančevo ime. Kad Timur šuti a Calaf hoće da ga obrani Liù vikne da jedino ona to zna, ali da neće da oda. Svjetina hoće da navali na nju, ali je Calaf obrani našto Turandot naredi da ga svežu. Ping bijesni na Liù i stavi je na muke a ona od boli klone. Turandot je pita za razlog tolikog junaštva a ona tada očituje svoju veliku ljubav za princa, koja joj daje toliko snage da ne izda njegovo ime i da tako on dobije princezinu ljubav. Tada Turandot naredi da joj silom otmu tajnu a kad krvnik dodje Liù izvuče jednom vojniku iz pojasa bodež i s njim se probode te mrtva pade pred Calafa. Svi su duboko ganuti osim Turandote a Timur kaže da će se duša Liù osvetiti. Kad Liù odnesu u pogrebnoj povorci ostaju sami Calaf i Turandot. On joj strgne sa lica gusti veo a zatim hoće da je zagrli ali ga ona hladno odbija, jer nije ljudsko biće već kćerka neba. Calaf joj kaže da je njena hladnoća laž i povuče je u svoj zagrljaj te je strastveno obaspe s poljupcima. Turandot osvojena plačućim glasom prizna da ga je od prvog susreta i mrzila i ljubila, jer nije znala da li voli da pobijedi ili da podlegne. Sad kad je pobijedjena on može ponosno da ode sa svojom tajnom. On joj u nastupu prevelike ljubavi kaže, da je Calaf, sin kralja Timura, i da sada ona može da ga pogubi ako hoće. U njoj se odjednom probudi ponos i želja za pobjedom te odlazi da pred svečanim skupom kaže njegovo ime.

(U početku muzika ilustrira svitanje zore uz pjev zbora iz daljine, zatim slijedi Calafova velika arija sa lijepim ženskim zborom iz daljine; muzički veoma efektna scena vabljenja Calafa da kaže svoje ime; vrlo osjećajna arija Liù; zbor; tužna arija Liù; žalosna scena pogreba

Liù sa zborom i konačno veliki ljubavni duet Turandote i Calafa.)

(2. slika): Pred dvorcem car sjedi na prijestolju okružen dostojanstvenicima, mudracima i narodom. Kad mu Turandot, konačno pobijedjena od ljubavi, kaže da je strančevo ime: »Ljubav«, Calaf krikne od radosti i poleti joj u zagrljaj a narod se veseli i prosipa cvijeće.

(U ovoj kratkoj slici je muzički vrlo izražajna scena odavanja Calafova imena i veseli zbor na kraju.)

Kraj